

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1056

14. SRPNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Prekogranična suradnja

**Za 25 projekata
543.000 eura**

SADRŽAJ

8

Osude izjave ministra Aleksandra Martinovića o presudi Šešelju i protjerivanju Hrvata
Prosvjed zbog iznesenih neistina

12

Elvira Kovács, potpredsjednica Narodne skupštine i predsjednica skupštinskog Odbora za europske integracije
Proces europskih integracija je dvosmjern

16

Žetva pšenice i ječma
Tko je kriv za novi minus?

19

Dužijanica 2023: Takmičenje risara
Nepobjediv par Juhas – Kujundžić

22

Veza sa starim krajem – Dužijanica 2023.
Pohodi bačkih Hrvata zavičaju

30

38. saziv Prve kolonije naiva u tehničar slame u Tavankutu
Zahtjevna tehnika, radost stvaranja

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika),
Branimir Kuntić, Dragan Muharem,
Marko Tucakov, Krunoslav Đaković,
Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Pred oluju

U jednom danu Hrvatima u Srbiji stigla je financijska potpora od milijun eura. Iz Hrvatske. Prvo su u Osijeku potpisani ugovori za projekte iz Programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, a nekoliko sati kasnije objavljeni su i rezultati natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. To je tek dio financijske potpore koja hrvatskoj manjini u Srbiji stiže iz matične države. I da nije te potpore najveći dio projekata, inicijativa, investicija, programa, manifestacija ne bi bilo moguće realizirati. Uz to, jasan je to dokaz da Hrvatska stoji iza »svojih« Hrvata u Srbiji, koji su i pored negativne bilance na posljednjem popisu i dalje najbrojnija hrvatska nacionalna manjina. Osim te brojnosti, Hrvatsku vjerojatno motiviraju i politički razlozi da pokaže kako Hrvati u Srbiji, s kojom su odnosi komplicirani, puni problema koji se slažu desetljećima, nisu ostavljeni sami.

Tako je gotovo u istom trenutku dok su se u Osijeku stavljali potpisi na ugovore iz Zagreba za Beograd putovala prosvjedna nota Ministarstva vanjskih poslova, a razlog je Deklaracija »Granice srpske književnosti«, koja je u Hrvatskoj doživljena kao još jedan pokušaj posezanja za hrvatskim kulturnim vrijednostima.

Prosvjedne note zbog izjave ministra **Aleksandra Martinovića** o haškoj presudi **Šešelju** i njegovoj »pravoj« istini o srijemskim Hrvatima nije bilo. Uklapa se taj ministarski istup u već dobro poznatu retoriku. Zabrinjava jedino što je izrečeno u domu Narodne skupštine prošlo poprilično nezapaženo. Niti se Martinović ispričao niti je **Vučić** to od njega tražio.

U istom danu kada je prosvjedna nota iz Zagreba putovala za Beograd netko je na spomeniku Nikole Tesle u centru Zagrebu ostavio vreću sa smećem. Barem se tako prvo mislilo, da bi kasnije bilo otkriveno da je to »smeće« vijenac koji su na Teslin spomenik, a u povodu obilježavanja 167 godina od rođenja, postavili politički i kulturni predstavnici srpske manjine u Hrvatskoj, a izgleda da je bio previše provokativan, pa je završio u komunalnoj vreći za smeće.

A *Oluja* će tek za dva tjedna.

Z. V.

Središnji državni ured za Hrvate izvan RH raspodijelio sredstva

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je Odluku o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine za 2023. godinu.

Temeljem provedenog Javnog natječaja za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2023. godinu i prijedloga Povjerenstva Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske za dodjelu financijske potpore, donesena je Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine za 2023. godinu.

Program potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini u europskim državama ima za cilj jačanje položaja hrvatskih manjinskih zajednica u političkom i društvenom životu država u kojima žive te pridonosi očuvanju hrvatske kulture, baštine i jezika, kao i jačanju hrvatskog zajedništva, a provodi se u suradnji s nadležnim diplomatsko-konzularnim predstavništvima Hrvatske.

Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine u Austriji, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Kosovu, Mađarskoj, Sjevernoj Makedoniji, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji za 2023. godinu može se vidjeti na portalu Središnjeg državnog ureda: (hrvatiizvanrh.gov.hr).

Za 63 projekta hrvatskih institucija i udruga u Srbiji raspodijeljeno je ukupno 410.000 eura.

APV: Još deset milijuna za nacionalna vijeća

U Pokrajinskoj vladi su u utorak potpisani ugovori s predstavnicima 17 nacionalnih vijeća čije se sjedište nalazi na teritoriju AP Vojvodine. Nakon rebalansa proračuna nacionalnim vijećima je dodijeljen iznos od 10 milijuna dinara, od kojih će po pet milijuna biti dodijeljeno za financiranje stalnih troškova i za troškove redovite djelatnosti. Ovo su dodatna sredstva u odnosu na već izdvojenih 61,6 milijuna dinara, za koje je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice zaključilo ugovore u veljači 2023. godine.

»Svoju posvećenost unaprjeđivanju prava pripadnika nacionalnih manjina u Pokrajini potvrđujemo i danas, kada zaključujemo nove ugovore o dodjeli sredstava svim nacionalnim vijećima sa sjedištem na teritoriju AP Vojvodine, s obzirom na to što je nakon rebalansa pokrajinskog proračuna u lipnju osigurano dodatnih 10 milijuna dinara za sufinanciranje vaših aktivnosti u 2023. godini. U tom smislu, ove godine iz pokrajinskog proračuna za rad nacionalnih

vijeća izdvaja se ukupno 71,6 milijuna dinara, što predstavlja najveći iznos koji je Pokrajina neke godine izdvojila za ovu namjenu«, izjavio je potpredsjednik Pokrajinske vlade i pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Zsolt Szakás** prilikom uručivanja ugovora.

Hrvatske reakcije na deklaraciju »Granice srpske književnosti«

Prosvjedna nota zbog prisvajanja kulturne baštine

Hrvatsko Ministarstvo vanjskih poslova uputilo je početkom tjedna prosvjednu notu Srbiji zbog posezanja za hrvatskom kulturnom baštinom povodom Deklaracije »Granice srpske književnosti«, objavila je *Hina*.

Ministarstvo vanjskih poslova izrazilo je notom »najoštrij prosvjed zbog novog posezanja za hrvatskom kulturnom baštinom«, navodi se u priopćenju MVEP-a.

MVEP: Neprihvatljivo i neargumentirano

»Republika Hrvatska neprihvatljivim drži sadržaj Deklaracije pod nazivom 'Granice srpske književnosti' koja je usvojena na nedavnoj 'Četvrtoj interkatedarskoj srbističkoj konferenciji', a u kojoj se ponovno neargumentirano prisvajaju dijelovi hrvatske nacionalne kulturne baštine«, poručuje MVEP.

»Za Republiku Hrvatsku ovo je nastavak djelovanja i prakse institucija Republike Srbije kojem smo bili svjedoci tijekom nedavnog usvajanja Zakona o kulturnom naslijeđu i radi čega smo tada uputili službenu notu Republici Srbiji«, dodaje se u priopćenju.

MVEP također ističe kako je »posezanje te prisvajanje kulturne baštine drugih država i naroda krajnje neprihvatljivo te suprotno duhu europskih vrijednosti i suradnje kao jednih od temeljnih odrednica Europske unije čijem članstvu aspirira i Republika Srbija«.

Ranije su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Matica hrvatska zajedničkom izjavom reagirale na Deklaraciju »Granice srpske književnosti« ističući da se u toj deklaraciji naslućuje imperijalistička podloga za širenje stvarnih granica srpske države jednoga dana u budućnosti.

Tu su deklaraciju potpisale sve katedre za srpski jezik i književnost u Srbiji, Republici Srpskoj i Crnoj Gori, svi pedagoški fakulteti, Matica srpska, Odbor za standardizaciju srpskog jezika, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Institut za jezik i Institut za književnost.

Reakcija HAZU i Matice

Zajedničkom izjavom »Nastavak srpske jezične i kulturne agresije na Hrvatsku, hrvatski jezik i književnost« na deklaraciju su reagirali Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU) i Matica hrvatska. Govoreći o granicama srpske književnosti u toj se deklaraciji opet poseže za dubrovačkom književnošću, s time da to sada čine na tankočutniji način uvodeći termin »dvostruka pripadnost«, poručili su HAZU i Matica hrvatska. U većem dijelu teksta nove Deklaracije ne nalazimo ništa što bismo mogli po-

zdraviti, ističu HAZU i Matica te upozoravaju na pogrešnu tvrdnju u Deklaraciji o pripadnosti dubrovačke srpskoj književnosti. Kao trivijalnost navode i mogućnost da se granice srpske književnosti mogu mijenjati onako kako to odgovara autorima Deklaracije i njihovoj predodžbi o identitetu srpske književnosti i srpske nacije.

Matica i HAZU ipak pozdravljaju navod da »srpska književnost nema pretenzija na književnosti zajednica koje su Srbima bliske jezikom i dijelom narodnih tradicija, ali koje sebe ne određuju kao srpske«. »Nadamo se da će srpski lingvisti od digniteta odustati od neznanstvenoga krivotvorenja jezične i književne prošlosti«, poručuju Matica hrvatska i HAZU.

Reagirane ministric Obuljen-Koržinek

Reagirala je i hrvatska ministrica kulture i medija **Nina Obuljen-Koržinek** istaknuvši da je njezin komentar uvijek isti – zato što se bavi mitovima i posezanjem za tuđim kulturnim vrijednostima, Srbija se nalazi tu gdje se nalazi.

»Pratili smo i pripremu te konferencije i što se događa. Dobro je da su Matica hrvatska i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, kao najveći stručni autoriteti, reagirali. Moj je komentar uvijek isti – upravo zato što se bavi mitovima, posezanjem za tuđim kulturnim vrijednostima, Srbija se nalazi tamo gdje se nalazi«, rekla je ministrica novinarima nakon sjednice Vlade.

»Hrvatska je država koja se izborila u ratu za svoju slobodu i nezavisnost, članica smo Europske unije, naš je jezik priznat, dijelimo europske vrijednosti s drugim državama članicama i ne bavimo se takvim besmislenim posezanjima«, istaknula je Obuljen-Koržinek.

H. R.

Potpisani ugovori za prekograničnu suradnju

Za 25 projekata 543.000 eura

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske financirat će 25 projekata koje će udruge, župe i hrvatske profesionalne institucije iz Srbije realizirati s partnerima iz Hrvatske. Za te projekte bit će izdvojeno 543.000 eura. Naredne godine sredstva za prekograničnu suradnju bit će povećana na dva milijuna eura

Odobreni projekti realiziraju se iz Programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2023. godinu Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU.

Bit će financirano 25 projekata ukupne vrijednosti od 543.000 eura. Sredstva su dobile udruge, župe i druge crkvene organizacije, obrazovne i druge institucije, medijske kuće, općine, županije...

Povjerenstvo za odabir projekata vodilo je računa o utjecaju projekata na razvoj prekogranične suradnje, utjecaju projekta na ciljane skupine i relevantnost u skladu s područjima financiranja, utjecaju projekta na zadovoljavanje općih i javnih potreba zajednice Hrvata u Srbiji te njihovoj povezanosti s prekograničnim područjem u Hrvatskoj te broju i kvaliteti zajedničkih aktivnosti unutar prijavljenog projektnog prijedloga.

»Ukupno je bilo 66 projekata, ali s obzirom na raspoloživi iznos odabrano je 25. Naredne godine iznos sredstava bit će četiri puta veći, dva milijuna eura. Ovim Programom razvijamo prekograničnu suradnju, ali najvažniji segment je povezivanje Hrvata u Srbiji s Hrvatima u Hrvatskoj. Želim naglasiti kako je položaj hrvatske manjine u Srbiji prioritetno pitanje za Vladu Hrvatske i danas je prigoda da pokažemo istinsko zajedništvo hrvatskog naroda, koje nije samo deklarativne naravi. Dokaz tome je i izgradnja Hrvatskog

doma – Matice«, kazao je državni tajnik ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU **Domagoj Mikulić**.

Pomoć zajednici koja se bori s brojnim izazovima

Ugovori su potpisani u utorak, 11. srpnja, u Osječko-baranjskoj županiji čiji je župan **Ivan Anušić** uz predsjednika DSHV-a, sada ministra u Vladi Srbije **Tomislava Žigmanova** bio inicijator ove pomoći Hrvatima u Srbiji.

»Sa županom Ivanom Anušićem započeli smo programe pomoći zajednici koja se bori s brojnim izazovima isključenosti iz procesa donošenja odluka, isključenosti iz javnog života i, Bogu hvala, tadašnja ministrica **Nataša Tramišak** je pozitivno odgovorila, te smo danas u prilici vidjeti da je sadašnji ministar regionalnog razvoja i fondova EU **Šime Erlić** to prihvatio, te da danas imamo 25 posto više partnera i za isto toliko uvećanu ukupnu svotu sredstava. Uz pomoć njih možemo činiti dalje iskorake kada je u pitanju rješavanje izazova i potreba s kojima se suočava hrvatska zajednica u Srbiji«, kazao je Žigmanov.

Izazovi su brojni i veliki i neće ih biti lako rješavati, te u tom smislu hrabri da će ovi programi biti nastavljeni s uvećanim sredstvima.

»Mi koji dobivamo ta sredstva moramo i dalje biti odgovorni, zahvaliti svakom partneru što je našao u svojem

djelovanju i 'kocke milosrđa', budući da su oni u daleko manjem opsegu korisnici ovih sredstava. To nam grije nade, jer vam nije stalo rješavati probleme u vašim lokalnim zajednicama, udrugama i institucijama nego da ste spremni biti potpora nama. Mi koji smo dobili sredstva moramo znati cijeniti dar. Ono što dobijemo nije samo za rješavanje našeg konkretnog problema i izazova. To su sredstva za gradnju zajedništva i gradnju dobra pripadnika zajednice, te rješavanje naših problema s ciljem da nam perspektive budu svijetle. Novac dobivamo da zajedništvo ne bude upitno ni u jednoj situaciji, bez obzira na razlike kojima budemo izloženi. Novac dobivamo da ne previđamo ukoliko se u našoj školi ne odvija nastava na hrvatskom jeziku s elementima nacionalne kulture. Novac dobivamo da, ukoliko ugošćujemo ljude iz Hrvatske, ne primoravamo našu djecu da govore o Bunjevcima nehrvatima, jer to ne priznajemo kao činjenicu. Ukoliko je hrvatski učenik najbolji u školi, to mora biti prihvaćeno u punoj cjelini naših ravnopravnih pretpostavki. U protivnom, ova sredstva neće biti iskorištena do kraja za ukupno dobro. O tome moramo razmišljati. Ako toga ne bude, to će biti samo jedan od načina da provedemo određeni program, a da ukupnost dobra hrvatske zajednice ne bude pomaknuta«, kazao je Žigmanov.

On je sve korisnike sredstava iz Programa prekogranične suradnje pozvao da budu graditelji dobra, integrativni, a ne oni koji neće širiti perspektive hrvatske zajednice, činiti da se diskriminacija produbljuje i da se institucionalni i svaki drugi razvoj unutar hrvatske zajednice zaustavi.

»Mi smo sada osnaženi činjenicom da sudjelujemo u vlasti, i ti pravci i politike koje sada država proklamira bit će nastavljeni, barem dok sam ja ministar«, kazao je prigodom svečanog potpisivanja ugovora Žigmanov.

Sigurnost i oslonac

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** kazala je da ova potpora Hrvatima u Srbiji daje sigurnost i oslonac.

»Sretna sam da se ponovno nalazimo u istim okolnostima, ali s uvećanim sredstvima. U Srbiji djeluje oko 50 udruga kulture, koje zahvaljujući sredstvima Središnjeg

državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske mogu redovito funkcionirati, ali jedan ovakav fond znači da udruge mogu provoditi i razvojne projekte. Ono što je dodatna vrijednost je što su nekada Hrvatsko nacionalno vijeće zvale udruge iz Hrvatske i tražile partnere u Srbiji, a danas su na potpisivanje ugovora došli partneri koji se dobro poznaju, dobro surađuju i ako se ovaj fond nastavi ova mreža bit će puno više isprepletena. Ono što će tek biti učinak ovoga jeste da će Hrvati u Srbiji biti osnaženi za velike fondove Europske unije«, kazala je Vojnić i dodala kako će HNV biti potpora pri realiziranju ovih projekata u ljudskim resursima i osiguranju financijskih sredstava za predfinanciranje.

Dodjeli ugovora nazočio je i savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Milan Bošnjak**.

»Vidim, niste se umorili nego i dalje uspješno čuvate svoj hrvatski identitet u Srbiji. U okolnostima koje često nisu jednostavne, koje su kompleksne, vi ste uporni i ne odustajete od svog jezičnog i kulturnog identiteta. Hrvati u Srbiji posebno su važan segment hrvatskoga naroda i bez vaše tradicijske i suvremene kulture niti hrvatska kultura ne može biti cjelovita«, kazao je Bošnjak.

»Više od sredstava koja su dobivena kroz ovaj program važna je poruka koju ćemo poslati iz Osijeka, a to je da je hrvatska nacionalna manjina u Srbiji značajna, a to pokazujemo direktnom suradnjom Osječko-baranjske županije. Uvjeren sam da će ovi projekti biti mudro i kvalitetno realizirani«, kazao je zamjenik župana Osječko-baranjske županije **Josip Miletić**.

Zamjenica gradonačelnika Grada Osijeka **Jasna Crnković** podsjetila je kako je Osijek grad s 22 nacionalne manjine, ali osim potpore njihovim programima Osijek nije zaboravio ni Hrvate u pograničnim područjima.

»Tako nismo zaboravili ni Hrvate u Srbiji. Svjedočimo konstantnoj suradnji, kako to Grad Osijek radi od 2004. godine od kako smo grad prijatelj s Gradom Suboticom. Podržavamo sve projekte, kako financijski tako i organizacijski, kako bismo unaprijedili dobrosusjedске odnose dvije države, a isto tako sačuvali hrvatsku kulturnu baštinu, hrvatske običaje, hrvatsku pisanu riječ i hrvatski jezik«, kazala je Jasna Crnković.

Z. V.

Osude izjave ministra Aleksandra Martinovića o presudi Šešelju i protjerivanju Hrvata

Prosvjed zbog iznesenih neistina

Ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu Aleksandar Martinović rekao je 4. srpnja, u raspravi sa zastupnicima oporbe u Skupštini Srbije, da lider Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj »nije osuđen za ratni zločin«

»**D**akle, **Vojislav Šešelj** nije osuđen za ratni zločin. Vojislav Šešelj je osuđen za podstrekivanje na deportaciju Hrvata iz Hrtkovaca. A to nije ratni zločin (...) zato što nijedan Hrvat iz Hrtkovaca nije deportiran, nego su svi Hrvati iz Hrtkovaca, iz Golubinaca, iz Slankamena, iz drugih mjesta u kojima su živjeli, zamijenili svoje kuće. Zamijenili svoje kuće, koje su u to vrijeme koštale nekoliko tisuća njemačkih maraka, za srpske kuće koje su vrijedile nekoliko desetaka, pa i nekoliko stotina tisuća maraka u Zagrebu, u Bjelovaru, u Osijeku, u Splitu, u Zadru, u Šibeniku i tako dalje. I sve te vaše deportirane, ubijene Hrvate iz Hrtkovaca, iz Slankamena, iz Golubinaca i tako dalje, eno ih živi i zdravi, hvala Bogu, u srpskim kućama u Zagrebu, u Bjelovaru, u Splitu, u Zadru, u Šibeniku i tako dalje. Eto, to je prava istina«, rekao je **Aleksandar Martinović**.

Na ovu njegovu izjavu reagirala je Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

»Kao udruga koja preko 30 godina svjedoči o tragičnoj sudbini vojvođanskih Hrvata, otvoreno izražavamo prosvjed i ukazujemo na izrečene neistine da Vojislav Šešelj nije osuđen za ratni zločin nad Hrvatima u Vojvodini i da su Hrvati s prostora Vojvodine tijekom 1990-ih godina dobrovoljno mijenjali svoje kuće i imanja sa Srbima iz Republike Hrvatske«, navodi se u priopćenju.

Reagirao je i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, ističući kako je rat na području bivše Jugoslavije imao višestruke negativne posljedice po Hrvate u Srijemu.

Zajednica protjeranih: Prisilno iseljeno 40.000 Hrvata

»Nepobitna je činjenica da je prije više od 30 godina, 1991. godine, istovremeno s početkom dizanja pobune srpskog stanovništva u Republici Hrvatskoj protiv državne vlasti i konačno s početkom Domovinskog rata, započelo i tragično razdoblje za Hrvate u Vojvodini koje je rezultiralo prisilnim iseljenjem više od 40.000 Hrvata sa svojih stoljetnih ognjišta, a koje je postizano planski prijetnjama, zlostavljanjima i nasiljem, fizičkim i verbalnim uključujući i silovanja i ubojstva čitavih obitelji, o čemu članovi Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Banata i Bačke mogu itekako svjedočiti. Iseljenje je provedeno po planu i pod okriljem velikosrpske politike na čelu sa **Slobodanom Miloševićem** te uz pomoću velikog broja izvršitelja među kojima je prednjačio Vojislav Šešelj, a u kojem su sudjelovali i javni organi poput policije i JNA«, navodi se u priopćenju Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata i dodaje da je nepojmljivo da danas jedan ministar države koja pregovara o ulasku u Europsku uniju zatvara oči na konkretne činjenice, svjedoče, dokumentaciju koji potvrđuju i dokazuju zlodjela činjena tijekom 1990-ih nad vojvođanskim Hrvatima i ostalim nesrbima u Srbiji.

»Ovim putem želimo podsjetiti javnost da je Vojislav Šešelj osuđen po točkama 1., 10. i 11. optužnice za poticanje progona (prisilno premještanje), deportaciju i druga nečovječna djela (prisilno raseljavanje) kao zločine protiv

čovječnosti i progon (kršenje prava na sigurnost) u srijemskom mjestu Hrtkovci. Činjenica je da Međunarodni sud u Haagu Vojislava Šešelja nije osudio za ratni zločin, ali je osuđen za zločine protiv čovječnosti što također ima svoju težinu u pogledu stradanja hrvatskog naroda u Vojvodini tijekom 1990-ih te je nedopustivo da se počinjena zlodjela negiraju i relativiziraju, pogotovo od strane čovjeka koji je ministar u aktualnoj Vladi Republike Srbije«, navodi se u priopćenju i dodaje: »Na koncu, s pravom treba postaviti pitanje može li se zbog ovakvog relativiziranja zločina koji su se dogodili nad Hrvatima u Vojvodini očekivati daljnji napredak u hrvatsko-srpskim odnosima te nastavku eurointegracijskih procesa u samoj Srbiji. S obzirom da je takve neistine javno izgovorio ministar u beogradskoj Narodnoj skupštini, iskreno se nadamo da to nije službeni stav državne politike Republike Srbije i da će se netko iz vlasti Republike Srbije o tome očitovati, jer u protivnom to bi značilo da se nije promijenio odnos Republike Srbije prema Republici Hrvatskoj i Hrvatima koji žive u Srbiji u odnosu prema politici iz 1990-ih godina«, navodi se u priopćenju Zajednice.

DSHV: Hrvati u Srijemu dovedeni do granice opstanka

U priopćenju objavljenom na svojoj Facebook stranici Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ističe kako je rat u posljednjem desetljeću proteklog stoljeća tijekom raspada Socijalističke Jugoslavije imao višestruke negativne posljedice i po Hrvate u Srijemu do gotovo granica njegova fizičkoga opstanka, devastiranja kohezije naroda i svjedočanstava njegove kulture.

»Višestruko je i točno dokumentirano što je Vojislav Šešelj svojim djelovanjem prouzročio u Srijemu i zbog čega je osuđen na 10 godina zatvora pred Mehanizmom za međunarodne kaznene sudove u Den Haagu. Hrvati u Vojvodini u tim su vremenima izgubili ne samo živote 25 svojih sunarodnjaka, već i stoljeća izgradnje sebe, društva, države u kojoj su željeli nastaviti živjeti. Strahujemo da će ovakve interpretacije njihove patnje prouzrokovati to da ona bude dublja, bol veća, a perspektive ostatka hrvatskoga naroda u Srijemu i dalje ostanu zamagljene«, navodi se u priopćenju DSHV-a.

Bez isprike

Istog dana kada je govorio o Šešelju i protjerivanju Hrvata iz Srijema ministar Martinović je uputio pitanje zastupnicima koliko imaju djece i ocijenio da oni koji nemaju djece »već hrane kućice i mačiće i ribice« nemaju pravo »držati lekcije o djeci«. Dva dana kasnije Martinović je nakon reagiranja predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** uputio ispriku.

»Ispričavam se svim ljudima u Srbiji koji su se osjetili povrijeđenim mojim govorom na sjednici Narodne skupštine. Nisam imao namjeru uvrijediti građane Republike Srbije koji nemaju ili ne mogu imati djecu, te smatram da je moj govor protumačen na potpuno pogrešan način«, navedeno je u javnoj ispriki u priopćenju Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave.

Isprike za izjavu o Šešelju i Hrvatima u Srijemu nije bilo.

Z. V.

FOTO: Beta

Prvo desetljeće Hrvatske u Europskoj uniji (II.)

Europske institucije

*Tri institucije čine institucionalni trokut EU kroz koji se kreira politika i donose odluke. To su Europski parlament, Vijeće Europske unije i Europska komisija * Hrvatska bira 12 zastupnika u Europski parlament*

I ako ima obilježja i države i međunarodne organizacije, Europska unija se ne karakterizira ni jednom od njih i smatra se »sui generis« (jedinstvenim) političkim projektom. Često se u javnosti doživljava kao prilično daleka, apstraktna i glomazna birokratska tvorevina. Ulaskom u EU prije deset godina i političari iz Hrvatske postali su dijelom europskih institucija. Pogledajmo stoga kroz koje institucije i mehanizme se kreira politika i donose odluke u europskim institucijama.

Tri institucije čine institucionalni trokut EU kroz koji se kreira politika i donose odluke. To su Europski parlament, Vijeće Europske unije i Europska komisija. Osim toga, značajne institucije su i Europsko vijeće i Sud pravde Europske unije. Ovlaštenja institucija EU su utvrđena osnivačkim ugovorima o kojima su pregovarale i zatim ratificirale države članice. Na područjima koje nisu obuhvaćene ugovorima nacionalnim vladama je ostavljena sloboda da ostvaruju vlastiti suverenitet.

Europski parlament

Europski parlament (EP) je osnovan kako bi direktno zastupao interese građana i jedina je institucija EU čiji se članovi biraju na neposrednim izborima svakih pet godina. Ima 705 zastupnika koji su okupljeni u 7 klubova zastupnika prema političkoj orijentaciji. Parlament ima 27 odbora u kojima zastupnici sudjeluju u pripremi rada za plenarne sjednice i 45 izaslanstava koji održavaju odnose i razmjenjuju informacije s parlamentima zemalja koje nisu članice EU.

Europski parlament sudjeluje u zakonodavnom procesu Europske unije kroz »suodlučivanje«. Ravnopravno dijeli odgovornost s Vijećem EU pri donošenju propisa u svim područjima politika koja traže odlučivanje u Vijeću »kvalificiranom većinom«, što čini oko 95% zakonodavstva EU-a. EP sudjeluje u zakonodavnom procesu kroz postupak davanja »suglasnosti«. To znači da Parlament mora ratificirati međunarodne sporazume EU-a (koje je pregovarala Europska komisija), uključujući svaki novi ugovor o proširenju. Ravnopravno dijeli odgovornost s Vijećem pri donošenju proračuna EU-a koji predlaže Europska komisija. Parlament može odbaciti predloženi proračun, što je i učinio u nekoliko slučajeva. Korištenjem svojih ovlasti pri donošenju proračuna Parlament znatno utječe na kreiranje politika EU-a. EP provodi demokratski

nadzor nad Unijom, a posebno nad Europskom komisijom. Svakih pet godina kad treba imenovati novu Komisiju, novoizabrani saziv Europskog parlamenta može potvrditi ili odbiti kandidata kojeg je Europsko vijeće predložilo za predsjednika Komisije.

Hrvatski zastupnici u Europskom Parlamentu izabrani 2014. bili su **Andrej Plenković, Dubravka Šuica, Ivana Maletić, Marijana Petir, Ruža Tomašić, Davor Ivo Stier** (HDZ, HSS, HSP AS, BUZ); **Neven Mimica, Biljana Borzan, Jozo Radoš, Tonino Picula** (SDP, HNS, IDS, HSU) i **Mirela Holy** (ORAH).

Posljednji europski izbori održani su 2019., a sljedeći će biti održani 2024. Glavni sastanci Europskog parlamenta, koji se nazivaju i »plenarne sjednice«, održavaju se 12 puta godišnje u francuskom gradu Strasbourgu, a do šest puta godišnje u Bruxellesu, u Belgiji. Kao i u nacionalnim parlamentima, zastupnici iz čitavog EU-a sa sličnim političkim stajalištima surađuju u klubovima zastupnika, a sastav klubova ne ovisi o državljanstvu članova.

Hrvatska ima dvanaest zastupnika izabranih 2019. godine. U klubu zastupnika Europske pučke stranke (krišćanski demokrati) su **Karlo Ressler, Tomislav Sokol, Željana Zovko, Sunčana Glavak** svi članovi Hrvatske demokratske zajednice.

Potpredsjednica Kluba zastupnika Progresivnog saveza socijalista i demokrata je Biljana Borzan, u kojem je i Tonino Picula, **Predrag Fred Matić** i **Romana Jerković**, inače članovi Socijaldemokratske partije Hrvatske.

U Klubu konzeervativaca i reformista je do 2021. bila Ruža Tomašić (Hrvatska konzervativna stranka) kada ju je zamijenio **Tomislav Ilčić** (Pokret za uspješnu Hrvatsku).

U klubu Renew Europe je **Valter Flego** (Istarski demokratski sabor). **Ivan Vilibor Sinčić** (Živi zid) i **Mislav Kolakušić** su nezavisni zastupnici.

Vijeća i Komisija

Vijeće (ministara) donosi zakone Europske unije, a čine ga ministri nacionalnih vlada EU-a, a države članice naizmjenično preuzimaju predsjedanje Vijećem na razdoblje od šest mjeseci. Na svakom sastanku Vijeća sudjeluje po jedan ministar iz svake od zemalja Unije. Koji ministri sudjeluju na sastanku ovisi o temi koja je na dnevnom

redu: vanjski poslovi, poljoprivreda, industrija, promet, okoliš, itd. Vijeće je jedno od dva tijela EU-a nadležnih za izradu zakonodavstva. Ništa se u Europskoj uniji ne može poduzeti bez ministara iz svih država članica EU-a.

Hrvatska je predsjedala Vijećem od 1. siječnja do 30. lipnja 2020.

Europska komisija jedina ima pravo predlaganja novih zakona EU-a. Prijedloge šalje Vijeću i Parlamentu na raspravu i usvajanje. Članovi Komisije imenovani su na mandat od pet godina dogovorom između država članica, što mora potvrditi Europski parlament. Komisija odgovara Parlamentu, a cijela Komisija mora dati ostavku ako joj Parlament izglasa nepovjerenje. Iz svake se države Unije imenuje po jedan član Komisije (»povjerenik«), uključujući predsjednika i visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, koji je jedan od potpredsjednika Komisije.

U razdoblju od 2013. -2014. Neven Mimica bio je povjerenik Europske komisije zadužen za zaštitu potrošača, a od 2014.-2019. bio je zadužen za međunarodnu suradnju i razvoj.

Aktualna članica i potpredsjednica EK iz Hrvatske je Dubravka Šuica (HDZ), zadužena je za demokraciju i demografiju.

Posao Europske komisije je raditi u zajedničkom interesu, što znači da ne smije primati upute od bilo koje vlade države članice. Kao »čuvarica Ugovora« mora osigurati da se uredbe i direktive koje je usvojilo Vijeće i Parlament provode u državama članicama. Ako koja to ne čini, Komisija protiv nje može pokrenuti postupak pred Sudom pravde kako bi ju obvezala da uskladi nacionalne propise sa zakonom EU-a. Predsjednica EK je **Ursula von der Leyen**.

Komisija u svim državama članicama ima lokalni ured, odnosno predstavništvo.

Europsko vijeće utvrđuje ciljeve Unije i određuje tijek njihova ostvarivanja, a bavi se i aktualnim međunarodnim problemima kroz »zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku«. Čine ga šefovi država ili vlada svih država članica i predsjednik Europske komisije. Obično se sastaje četiri puta godišnje u Bruxellesu. Ti sastanci često se nazivaju »europskim sastancima na vrhu«. Europsko vijeće određuje glavne političke prioritete i opće političko usmjerenje EU-a. Na čelu mu je predsjednik, koji se bira svake dvije i pol godine. Hrvatski član je premijer Andrej Plenković a aktualni predsjednik je **Charles Michel** iz Belgije.

Sud pravde EU sastavljen je od po jednoga suca iz svake države EU-a, kojima pomažu nezavisni odvjetnici. Imenovani su zajedničkim dogovorom vlada država članica na mandat od šest godina koji se može obnoviti.

Osim toga, Hrvatska ima devet predstavnika u Europskom gospodarskom i socijalnom odboru koje je savjetodavno tijelo na području rada i socijalnog stanja, te devet predstavnika u Europskom odboru regija – skupštini regionalnih i lokalnih predstavnika EU.

J. D.

INSTITUCIJE EUROPSKE UNIJE

Europski parlament

Europski parlament jedina je institucija EU-a čijih **705 zastupnika izravno biraju građani, svakih pet godina**. Posljednji izbori održani su 2019., sljedeći su 2024.

Europsko vijeće

Europsko vijeće okuplja izabrane čelnike država. Sastaju se najmanje četiri puta godišnje - nazivaju se »europskim sastancima na vrhu«.

Vijeće (ministara)

Vijeće (ministara) donosi zakone EU a čine ga ministri nacionalnih vlada EU-a. Države članice naizmjenično preuzimaju predsjedanje na šest mjeseci

Europska komisija

Europska komisija jedina ima pravo predlaganja novih zakona EU-a. Prijedloge šalje Vijeću i Parlamentu na usvajanje. Od 2019. predsjednica je Ursula von der Layen

Sud pravde EU

Sud pravde EU sastavljen je od po jednoga suca iz svake države EU-a, kojima pomaže osam nezavisnih odvjetnika. Imenovani su zajedničkim dogovorom vlada država članica

Sud pravde EU

Sud pravde EU sastavljen je od po jednoga suca iz svake države EU-a, kojima pomaže osam nezavisnih odvjetnika. Imenovani su zajedničkim dogovorom vlada država članica

Elvira Kovács, potpredsjednica Narodne skupštine i predsjednica skupštinskog Odbora za europske integracije

Proces europskih integracija je dvosmjernan

U ovom trenutku otvaranje novih poglavlja nije do Srbije. Iako Europska komisija već drugi put predlaže otvaranje pregovaračkog Klastera 3, od pojedinih članica EU dolazi poruka da se to neće dogoditi dok Srbija ne uskladi svoju vanjsku politiku s europskom

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Hrvatska je proslavila 1. srpnja desetu obljetnicu članstva u EU, a Srbija je već dvadeset godina u statusu kandidata s neizvjesnim ishodom. Mogu li se usporediti putovi ove dvije susjedne države k EU, jednog koji se uspješno završio i drugog koji još uvijek traje, razgovarali smo s potpredsjednicom Narodne skupštine i predsjednicom skupštinskog Odbora za europske integracije **Elvirom Kovács**.

► **Hrvatska je 1. srpnja 2013. postala 28. država članica Europske unije, a od 1. siječnja 2023. postala je članica i shengenske i eurozone. Koji su benefiti članstva za Hrvatsku?**

Hrvatska se svrstala među 15 demokracija koje su članice EU, NATO-a, eurozone i shengenskog prostora. Po inerciji, kada govorimo o koristima članstva, najprije se naglašavaju ekonomske. Upravo u danima obilježavanja 10-godišnjice ulaska u EU, istaknuto je da je Hrvatska za desetljeće članstva i korištenja raznih mehanizama i fondova, u plusu 10,74 milijardi eura. To je razlika između novca uplaćenog u zajedničku EU blagajnu i novca koji je uplaćen u državni proračun. U godini ulaska u EU Hrvatska je imala BDP po glavi stanovnika 10.440 eura, a prema procjeni, u 2022. BDP po glavi stanovnika je bio 17.240 eura. Međutim, iako ekonomske dobiti neporeci-

vo prednjače po značaju, moramo sagledati projekt EU sa svih strana i priznati sebi da ekonomski benefiti, bez vrijednosne promjene cijelog društva i usvajanja sigurnosnih, zdravstvenih, ekoloških, obrazovnih, standarda, standarda poštovanja temeljnih ljudskih i manjinskih prava, ne znače i razvoj cijelog društva. I kao važni benefiti u vremenima neizvjesnosti, svakako perspektiva i solidarnost, činjenica da je država članica EU dio jednog uređenog sustava i da, koliko je to moguće, može računati na pomoć, podršku i zaštitu svih ostalih država članica. Rekla bih da je europska solidarnost taj vrijednosni stub iz kojeg se rađa perspektiva napretka i razvoja društva.

► **Ima li i koji su nedostaci članstva Hrvatske kao i drugih država jugoistoka Europe u EU? Primjerice, po pitanju autonomnog vođenja državne politike, suvereniteta...?**

Naravno da se može govoriti i o nedostacima, EU nije savršen projekt. Pitanja autonomnog vođenja državne politike izazivaju najviše pažnje jer samostalnost i neovisnost predstavljaju ključne karakteristike nacionalne suverenosti. Možemo se složiti kako svjedočimo slabljenju nacionalnog suvereniteta, da je to jedan od nedostataka EU projekta, svjedočimo prezentiranju različitih modela koji imaju za cilj modifikaciju mehanizma donošenja odluka konsenzusom, čime bi se ukinula jednaka vrijednost glasa pojedinačne države članice, ali se moramo podsjetiti da su države dobrovoljno, u procesu pristupanja i pridruživanja EU, predale dio svog suvereniteta. Činjenica je da se u procesu harmonizacije nacionalnih propisa s pravnim tekovinama EU, npr. uvođenjem u Ustav integrativne klauzule, dio suverenih prava povjerava EU. Činjenica je i da svjedočimo procesu koji dio politologa i pravnika naziva relativizacijom, ograničenjem nadležnosti svih institucija, da parlament donosi pravne akte čija je sadržina utvrđena pravnim stečevinama EU *Acquis communautaire*, direktno preuzimajući EU direktive i uredbe.

► **Kažnjava li EU države koje nastoje voditi autonomnu državnu politiku kao npr. Mađarska – npr. po pitanju migranata, rata u Ukrajini, Kosova? Je li to u skladu s principima nastanka i postojanja EU?**

Načelno se možemo složiti, kada imate stav o nekim globalnim temama i kada ne odstupate od svog prava na suvereno donošenje odluka, da možete biti kažnjeni na različite načine, a to vidimo upravo u slučaju Mađarske. Suština je prethodno pitanje: govorimo o pravu na samostalno vođenje nacionalne politike i samostalno donošenje odluka, a budući da je na prvo mjesto stavila interes građana Mađarske, mira i sigurnosti regije, interes zaštite obitelji, Mađarska je posljednjih nekoliko godina pod stalnom paskom, optužena za demokratsko nazadovanje, da urušava vrijednosti, principe i zakone EU. U slučaju Mađarske svjedočimo trima premijerama: prvi put je EU aktivirala članak 7. Ugovora o EU, koji omogućuje suspendiranje određenih prava države članice. Također, prvi put u povijesti Europska komisija je predložila suspendiranje isplate EU fondova jednoj državi članici, u okviru novog mehanizma prema kome je uvjet za korištenje sredstava iz europskih fondova poštovanje vlada-

vine prava. Prošlog mjeseca su zastupnici u Europskom parlamentu izglasali rezoluciju u kojoj se iskazuje zabrinutost zbog činjenice da će Mađarska preuzeti mjesto predsjedavajućeg Vijeća EU za 2024.

► **Nakon deset godina Srbija je od članstva u EU, procjenjuju analitičari i mediji, dalja nego ikad prije. Mogu li se praviti paralele između ulaska Hrvatske (i drugih zemlja jugoistoka Europe) i procesa kojim ide Srbija na tom putu? Prolaze li sve zemlje isti proces ili EU različito pristupa različitim državama?**

Iako je teško uspoređivati proces pristupanja i pridruživanja EU, kada je riječ o Srbiji i Hrvatskoj, usudit ću se reći da su i jedna i druga država u tom procesu bile, a u slučaju Srbije još uvijek jeste, mjerene strožijim kriterijima u odnosu na prethodna proširenja. U slučaju Hrvatske prethodna proširenja su bila 2004., što je predstavljalo veliki bum, odjednom je ušlo 10 država, i to proširenje je bilo kruna simboličkog okončanja Hladnog rata, a potom 2007. Rumunjska i Bugarska, drugačije se pristupalo ispunjavanju kriterija, veliki broj uvjeta, prelaznih mjerila, suspendirajućih poglavlja koji se danas podrazumijevaju, tada nije postojao. Hrvatski pregovori su bili opterećeni, kao i u slučaju Srbije, suradnjom s Haškim tribunalom i blokadom Slovenije zbog bilateralnog spora oko granice, ali je i prije 10 godina kao i danas bio vidljiv zamor EU od proširenja u tadašnjim članicama EU. Hrvatska je vodila najduže pristupne pregovore do tada. U slučaju Srbije od 1. ožujka 2012., kada je dobila status kandidata i siječnja 2014. kada je održana prva međuvladina konferencija između Srbije i EU, implementirane su tri metodologije i politike proširenja: prva, od stjecanja statusa kandidata i otpočinjanja pregovaračkog procesa pa do 2015.; druga, u razdoblju 2015.-2020., implementira se nova metodologija kojom se stanje i napredak u pregovaračkim poglavljima ocjenjivalo kroz dvije petovalentne skale, i treća promjena, revidirana metodologija koja se implementira od 2021., kroz ocjenu napretka 6 klastera u koje su svrstana pregovaračka poglavlja. Ključni princip politike proširenja je »fokus na fundamentalna poglavlja«, među prvim se otvaraju, a među posljednjima zatvaraju fundamentalna poglavlja 23. i 24., koja su uz poglavlje 35., u slučaju Srbije tzv. blokirajuća poglavlja. Nova metodologija također predviđa da nijedno poglavlje ne može biti zatvoreno dok prelazna mjerila ne budu ispunjena. Nova metodologija otvara mogućnost reverzibilnog procesa, tj. vraćanje pregovaračkog procesa unazad. Kriteriji za pristupanje Hrvatske EU bili su oštriji nego što su bili za Bugarsku i Rumunjsku 2007., ili za zemlje centralne Europe 2004. godine. Kriteriji za Srbiju su još oštriji. To se može tumačiti i kao neodlučnost koja odgađa prijem novih članica, dok sama EU ne prevlada ne samo ekonomsku već i institucionalnu krizu.

► **Postoje li među državama članicama EU države prvog, drugog, trećeg reda po Vašem mišljenju?**

Mislim da je to prejaka formulacija i da se u stvari sve vrijeme traži odgovor na pitanje: koliko integrirana i koliko velika može biti EU? Do jedinstvenog odgovora se, na žalost, nije stiglo, a razlozi su brojni: postoji struktu-

ralna neravnoteža i velike razlike unutar EU, desio se Brexit, ekonomska, politička i financijska kriza se različito odražavaju na članice koje nemaju jedinstven stav što je najbolje rješenje. Različita su viđenja na kom nivou bi trebale biti integrirane članice EU, preispituju se važnost i korist od integracija. U slučaju prijema novih članica evidentan je zamor od proširenja i istovremeno pooštreni su kriteriji. Može se govoriti o Europi u »dvije brzine«, odnosno o članicama koje su dio eurozone i drugima van nje. U listopadu prošle godine je održan prvi sastanak Europske političke zajednice koja je zamišljena kao politička platforma na kojoj bi sudionici raspravljali o temama kao što su sigurnost, stabilnost, klimatske promjene ili energetika.

► **Tijekom Europskog savjeta u Solunu 2003. Srbija je identificirana kao potencijalni kandidat za članstvo u EU. U siječnju 2012. Srbija je dobila status kandidata za članstvo u EU. Što se sve događalo u ovih dvadeset godina, možete li identificirati glavne faze i probleme na ovome putu?**

Od 26. svibnja 1999. kada je Europska komisija (EK) predložila »Proces stabilizacije i pridruživanja« za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju i Albaniju, u Srbiji su se promijenila tri državno-pravna oblika: SRJ, SCG, Republika Srbija; izabrana je 17. vlada nakon uvođenja višestranačja; od europskih zajednica se stiglo do Europske unije, mijenjali su se izvjestitelji i komesari za proširenje, ali proces pristupanja i pridruži-

vanja ne samo da nije donio očekivani rezultat već se sve glasnije čuju anti-EU narativi, prisutna je apatija građana, a prihvaćanje euroskeptičnih stavova je normalizirano. U prosincu 2009. Srbija je podnijela zahtjev za prijem u članstvo EU. Komisija je 2011. napisala Mišljenje o zahtjevu Srbije za prijem i zaključila: »Ukoliko se nastavi proces harmonizacije propisa, Srbija bi bila u poziciji da u srednjem roku (5 godina) preuzme obveze članstva u EU u skoro svim područjima pravnih stečevina EU«. U »Pismu o namjerama« upućenom Europskom parlamentu 13. rujna 2017. (koje predstavlja godišnji plan rada Komisije) **Junker** je naveo da se »u perspektivi, 2025., očekuje strategija za uspješno pristupanje Srbije i Crne Gore, kao vodećih zemalja (frontrunners) kandidata za Zapadnog Balkana, s posebnim naglaskom na vladavinu prava, osnovna prava i borbu protiv korupcije, kao i na stabilnost regije u cjelini«. U veljači 2018. EK je usvojila »Vjerodostojnu perspektivu proširenja za Zapadni Balkan« kojom je potvrdila europsku budućnost regije kao geostrateške investicije u stabilnu, snažnu i ujedinjenu Europu baziranu na zajedničkim vrijednostima. Međutim, **Johanes Haan**, tada komesar za proširenje, ipak pojašnjava: »2025. godina nije fiksni datum, već simbolični koji treba motivirati regiju«. Svoj doprinos, u studenom 2019., pruža i Francuska, koja izlazi s novom inicijativom o »reformi procesa proširenja«. Osnovna ideja je da pregovori budu dodatno kontrolirani od strane visoke politike i za-

snovani, na otvaranju poglavlja po tzv. klasterima (tj. više tematski povezanih poglavlja) i na daljem pojačavanju »uvjetovanosti« – posebno u području vladavine prava, na mogućnosti »vraćanja« pregovora (reverzibilnosti) ukoliko nema napretka, kao i na konkretnijim »nagradama« državama kandidatima, u vidu veće financijske potpore ili uključivanja u neke od internih politika. U veljači 2020. EK predlaže novi strategijski dokument: »Jačanje procesa pristupanja – kredibilna perspektiva k EU za Zapadni Balkan«. Ovaj dokument, poznat kao nova metodologija pristupnih pregovora, predviđa izradu mjerljivih i vremenski ograničenih mapa puta u području vladavine prava, funkcioniranja demokratskih institucija, reforme javne uprave i ekonomskih reformi. *Zagrebačka deklaracija* od 6. svibnja 2020. stavlja komunikaciju s građanima u prvi plan, u točki 1. rečenicom: »Kredibilnost te posvećenost (članstvu u EU) zavisi i od jasne komunikacije s javnošću i provođenja neophodnih reformi«.

► **Na panelu »Solunski entuzijazam – 20 godina kasnije« rekli ste da se »u posljednjih godinu i pol dana u procesu pregovora Srbije s EU ništa spektakularno ne dešava, najviše zbog geopolitičke situacije i rata u Ukrajini. Kao i da se u posljednjih godinu i pol dana radi samo na usklađivanju s vanjskom i sigurnosnom politikom EU i pregovorima Beograda i Prištine. Čini se da proširenje EU uopće nije popularno«. To zvuči kao da je proces pregovaranja potpuno stao. Radi li se na daljem otvaranju poglavlja ili ne?**

Od početka pristupnih pregovora u siječnju 2014. Srbija je otvorila 22 od ukupno 35 poglavlja (u klasterima 1 i 4 su otvorena sva poglavlja) dva su poglavlja privremeno zatvorena. U dva prethodna izvještaja, za 2021. i 2022. Europska komisija je konstatala kako je Srbija ispunila otvarajuća mjerila za klaster 3 »Konkurentnost i inkluzivni rast« i preporučila da se Klaster 3 otvori. Iako EK već drugi put predlaže otvaranje pregovaračkog Klastera 3, od pojedinih članica EU dolazi poruka da se to neće dogoditi dok Srbija ne uskladi svoju vanjsku politiku s europskom, što znači da je Srbija uz već postojeće uvjete za napredak – reforme u području vladavine prava i normalizacija odnosa s Prištinom, dobila još jedan uvjet: prioritetno unaprijediti usklađivanje sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU, uključujući sankcije prema Rusiji i izbjegavati akcije i izjave koje su protiv stavova EU o vanjskoj politici. U ovom trenutku otvaranje novih poglavlja nije do Srbije. Svjesni smo trenutne geopolitičke situacije u Europi, i u okolnostima rata u Ukrajini pokušavamo vratiti fokus EU na Zapadni Balkan. Među građanima raste euroskepticizam, što je posljedica dugog trajanja procesa europskih integracija i osjećaja građana da se pred Srbijom stalno postavljaju novi uvjeti, a da se nedovoljno vrednuje učinjeno u reformskim procesima. Proces europskih integracija je dvosmjerni i njegova dinamika ovisi od Srbije ali i od same EU, a činjenica je da EU često nema razumijevanje za stavove Srbije.

► **Što mislite o sintagmi »europske vrijednosti«? Koje su to »europske vrijednosti« i kako se one usvajaju?**

Sintagma »europske vrijednosti«, kao i mnogi drugi izrazi koji su postali dio birokratskog jezika i neka vrsta poštalice, vremenom su bljedjeli i gubili smisao. Mislim kako je važno iznova se podsjetiti da su rečenice koje izgovaramo, ideje koje zagovaramo, knjige koje čitamo, dio jedne velike, humanističke tradicije koja je omogućila da se polovinom dvadesetog stoljeća napravi najveći mirovni projekt u povijesti, EU. Na atenskoj *Agori*, rodnom mjestu demokracije, predstavnici 10 država budućih članica EU su 16. travnja 2003. potpisali pristupne ugovore. Nije slučajno što su se ugovori koji su sljedeće godine doveli do najvećeg proširenja, potpisali upravo na atenskoj *Agori*: vrijednosni temelji današnje EU su postavljeni u antičkoj filozofiji koja je čovjeka i njegovo dostojanstvo, zalaganje za opće dobro i slobodu zajednice, stavila na pijedestal najvećih vrijednosti. EU nije puki tehničko-birokratsko-ekonomski program, projekti i sredstva iz EU fondova. U članku 2. Ugovora o EU navedeno je da se Unija temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina. Te su vrijednosti zajedničke državama članicama u društvima u kojima prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i ravnopravnost žena i muškaraca. Upravo mogućnost da se u državama EU poštuje neprikosnoveno dostojanstvo čovjeka i njegove ličnosti, uz vrijednosti pobrojane u temeljnim aktima EU, predstavlja ključnu vrijednost EU.

► **Kako komentirate događanja u Francuskoj? Čini se da ni stare države članice EU ne pronalaze načina za dobro funkcioniranje multietničkog društva?**

S različitim uspjesima se provode brojne politike multikulturalizma: zavisno od povijesnog, političkog, kulturnog, ekonomskog konteksta kreiraju se politike promocije, zaštite i unaprjeđenja prava manjina, na način koji podrazumijeva priznanje njihovih različitih identiteta. Francuska se godinama suočava s ovim problemom, scenarij paljenja na ulicama pariških predgrađa je viđen i 2005. i 2007. Francuska predgrađa su getoizirana naselja. Ovo je sukob koji uzrokuje ima u više ravni, nije isključivo uzrokovan etničkim identitetom, ovo je klasni sukob siromašnih, rasno marginaliziranih. Politika izgradnje političke zajednice koja podrazumijeva ne život jednih pored drugih, već jednih s drugima, na žalost, ne uspijeva pomiriti integrativnu, koja okuplja i demarkacijsku funkciju koja odvajaju određenu manjinu od većine. Kada, naravno uzimajući u obzir brojne kontekstualne specifičnosti, usporedimo stanje u Srbiji i u drugim državama, vidimo kako nivo zaštite manjinskih prava u Srbiji, zaslužuje priznanje. Daleko od toga da nema nedostataka, manjkavosti i propusta, ali je ipak u posljednja dva desetljeća postignut značajan pomak, a u prilog tome svjedoče i posljednji izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina od 13. listopada prošle godine, kao i činjenica da je gospodin **Tomislav Žigmanov** izabran za ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije.

Žetva pšenice i ječma

Tko je kriv za novi minus?

»Ljudi su se zadužili. Kupovali su sjeme i kemiju na dug, a sada od ove cijene od 20 dinara i još lošeg roda trebaju to vraćati. Znam čovjeka koji je nakon što je skinuo ječam od novca koji je dobio poplaćao repromaterijal i još je iz svog džepa morao dati za kombajnera«, priča Tomica Vuković

Nakon prošlogodišnje suše, ratari su primili novi udarac – u žetvi ih je dočekala rekordno niska otkupna cijena pšenice. Cijena od 20 dinara, koja je gotovo dvostruko niža u odnosu na žetvu iz 2022., dovela im je u pitanje rentabilnost proizvodnje.

Nameće se pitanje je li cijena prošle godine bila nerealno visoka ili je ove godine cijena nerealno niska. Agroanalitičar **Žarko Galetin** kaže kako se istina nalazi negdje na sredini te da je i jedna i druga cijena posljedica geopolitičkih odnosa dva velika proizvođača i izvoznika pšenice – Rusije i Ukrajine.

»Isplativost proizvodnje ove godine umanjile su i nepovoljne klimatske prilike koje su uvjetovale i dodatne agrotehničke mjere, što je poskupjelo i ovako skupu proizvodnju. Računica je takva da poljoprivrednici s prinosom manjim od 5 tona po hektaru pšenice ove godine posluju s gubitkom«, kaže Galetin.

Umjesto dvije, tri zaštite

Uslijed obilnih kiša ratari su umjesto uobičajene dvije radili najmanje tri zaštite pšenice kako bi izbjegli ili umanjili razne bolesti uvjetovane vlagom.

»Žito je obećavalo i svi smo prskali. Slame imam kao da je rodilo preko 5 tona po jutru, a imam nažalost 3,5 iako sam primijenio pune agrotehničke mjere«, kaže poljoprivrednik **Tomica Vuković** iz Gradine kraj Sombora.

Navodi on kako se repromaterijal za ovu sezonu kupovao po nevjerovatno visokim cijenama kreiranim na osnovu prošlogodišnje cijene žita od 40 dinara.

»Ljudi su se zadužili, kupovali su sjeme i kemiju na dug, sada od ove cijene od 20 dinara i još lošeg roda trebaju to vraćati. Znam čovjeka koji je nakon što

je skinuo ječam od novca koji je dobio poplaćao repromaterijal i još je iz svog džepa morao dati za kombajnera», priča Vuković.

U Banatu žetva još uvijek traje, a **Nemanja Petrović** iz Starčeva kaže kako je zadovoljan i prinosom i kvalitetom pšenice, ali da je za takav rezultat neke njive prskao i pet puta!

»Pšenica je plegla uslijed obilnih kiša pa kosidba ide sporije i više se troši nafte. Hektolitar mi je dobar, ali primijenio sam i punu agrotehničku mjeru. Sve usjeve pšenice sam prskao tri puta, a neke čak i pet što mi je poskupjelo proizvodnju jer kada je obična godina radim dva prskanja«, kaže Petrović.

I jedan i drugi poljoprivrednik urod su ostavili na lager jer se nadaju boljoj cijeni pa i zaradi.

Padaline izazvale brojne bolesti

Prema podacima Poljoprivredne stručne službe *Subotica* prosječan prinos pšenice po hektaru je 5,5 tona, dok je za ječam 5,2 tone. Na lošiji prinos i kvalitetu utjecale su obilne padaline u lipnju, pojašnjava predsjednik PSS-a *Subotica* **Damir Varga**.

»Prognoze do početka lipnja su bile da će rod biti daleko veći. Zbog padalina došlo je do razvoja bolesti kod pšenice. Javila se septorioza, žuta rđa, fusarijum, bakterioza... Čak i pored tri zaštite koje su poljoprivrednici radili kvaliteta pšenice je loša. U klasu imamo 25 do 30 zrna, a normalno bi bilo da je broj 40-50. Od tih zrna veliki je udio šturih što je posljedica bolesti i polijeganja.«

Zbog velikog udjela sitnog i šturog zrna hektolitar je ove godine loš, kaže Varga, nezapamćeno nizak. »Raspon hektolitra je veliki. Kreće od 62, što se ne sjećam da sam za 20 godina rada ikada zabilježio, pa sve do 80.«

Štetu su ove godine na usjevima žitarica pravili i glodavci.

»Negdje je bio i prepolovljen prinos zbog štete od miševa. Nije toga bilo puno, ali je bilo. Na usjevima naše stručne službe glodavci su pojeli čak 5% roda«, kaže Varga.

Direktor PSS-a *Subotica* primjećuje da su kasnije posijane pšenice dale veće prinose, u razlici od gotovo 800 kg, te

preporučuje poljoprivrednicima da ne žure sa sjetvom ozimih kultura. Dodaje on i kako klimatske promjene stvaraju dosta neizvjesnosti u primarnoj ratarskoj proizvodnji.

»Imali smo 1. siječnja 17 stupnjeva, biljke su ušle u svjetlosni stadij i izgubile otpornost na niske temperature, a one su se kasnije javile u ožujku. Čak smo oko 10.-12. travnja imali mraz do -7 stupnjeva. Sve je to izazivalo stres kod biljaka što je rezultiralo prinosima kakvi jesu«, kaže Varga i navodi kako je moguće da će ekstremno visoke temperature kojima smo svjedoci ovih dana utjecati da prinos kukuruza ponovno bude ispod višegodišnjeg prosjeka.

»Ne možemo biti zadovoljni ni rodom, a ni cijenom pšenice«, zaključuje Varga.

Otvaranje izvoza Rusije i Ukrajine

Razlika u cijeni pšenice tijekom vršidbe prošle i obje godine iznosi čak 15 dinara! Agroanalitičar Žarko Galetin kaže kako je ipak prošlogodišnja cijena bila nerealno visoka spram proizvodno-potrošnih bilanca i u svijetu i kod nas, te da je iz istih razloga ovogodišnja cijena tako niska.

»Prošle godine smo imali situaciju da je sukob između najvećih svjetskih proizvođača pšenice eskalirao, blokirane su bile crnomorske luke i došlo je do nedostatka pšenice na svjetskom tržištu. Ove godine imamo nešto drukčiju situaciju. Svijet se privikao na neku uvjetno rečeno novu normalnost. Pronađeni su alternativni načini opskrbe. Proizvodnja je na relativno visokoj razini ove godine, govorimo o svjetskim burzama i svjetskim prinosima, tako da je ta okolnost dovela do toga da se naglo odčepila ta crnomorska regija što se tiče protoka robe i dovela do tog naglog pada cijene. To je posljedica rusko-ukrajinskog i turskog sporazuma o deblokadi crnomorskih luka«, kaže Galetin i pojašnjava kako je otvaranje Rusije i Ukrajine izvozu žitarica dovelo do ogromnih količina robe u ponudi i male potražnje što je dovelo do niskih cijena pšenice u cijelome svijetu, pa i u Srbiji.

J. D. B.

Farbanje grada

Nema tome toliko puno – možda nekih desetak-petnaestak godina, a možda ni toliko – otkako je u modu ušlo ispisivanje naziva grada tako što se za svako slovo napravi svojevrсни postament, pa onda onako poređani djeluju baš onako turistički, kao s razglednice. Ako još prostor oko njih ukrasiš cvijećem, tko će odoljeti da ne napravi *selfie* oko njega! Dobro, možda neće neki umorni kamiondžija u prolazu navikao na svakakva čuda diljem svijeta ili pak netko kome se jako žuri, ali oni malo komotniji s vremenom i koji upijaju oko sebe svaki detalj... to vjerojatno neće propustiti. Pa još ukoliko u nazivu postoji slovo »o«, eto prilike da se srcem iskaže ljubav prema mjestu u kom se živi ili u koje se dolazi.

FOTO: Pannon TV

Subotica to »o«, bar u srpskom i hrvatskom nazivu, imaju, u što se već stanovito vrijeme mogu uvjeriti svi koji u nju ulaze iz pravca Kelebije (kod granice) i Palića. I to ne samo da su slova lijepa, da imaju i »srce od 'o'« i da je oko njih cvijeće nego su ispisana na dva pisma i obojena bojama državne trobojnice. Odnedavno, prije nekih dva tjedna – na izlazu na autocestu E-75 – na Paliću tom je koloritnom turističkom putokazu pridodan i naziv na mađarskom jeziku (Szabadka), obojen u boje mađarske trobojnice (crveno-bijelo-zeleno).

Nikome normalnom ovo obogaćenje niti smeta niti može smetati, jer raspon boja kod normalnih seže čak do duginog spektra. Ali, iza ovoga događaja (28. lipnja) krije se, međutim, nešto mnogo zanimljivije i krupnije, a što zadire u samu narav funkcioniranja sadašnje vlasti. Riječ je o izjavi koju je tim povodom za TV Pannon dao predsjednik Skupštine Vojvodine i predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara **István Pásztor**, a koja je vezana za njegov nedavni susret s predsjednikom Srbije **Aleksandrom Vučićem** (i mađarskim premijerom **Vítom Orbánom**) na Paliću. U svojoj izjavi Pásztor kaže kako je s Vučićem o tome razgovarao još prije godinu dana i da je o tome postignut dogovor, ali da je u isto vrijeme u gradskom rukovodstvu bilo pojedinaca koji su se tome protivili tako što su dogovor jednostavno »prečuli«

»Proteklo je gotovo godinu dana i sada kada je bila osnivačka skupština Strateškog savjeta, nakon toga,

kada su otišli gosti, ostali smo u užem krugu i razgovarali o mnogo čemu. Između ostalog i o ovoj temi. Tada je podsjetio gradonačelnika da bi bilo dobro održati ovo obećanje«, opisuje, među ostalim, István Pásztor detalje s privatne sjednice na najvišem nivou.

Pametnom dosta, jer je već i ovoliko dovoljno da se kockice poslože na svoje mjesto i da se nakon toga složi nezagrapna figura koja u pravom svjetlu oslikava narav odnosa unutar same vlasti. Osnovni zaključak koji nakon Pásztorove javne ispovijedi glasi zacijelo je: »da bi nešto postigao, moraš biti u dobrim odnosima s predsjednikom države«. Dalje se, slijedeći zdravu logiku, može doći i do suptilnijih formulacija, poput ove: »ni sami dobri odnosi s predsjednikom nisu uvijek garant uspjeha, pa je poželjno da i sam imaš jak autoritet«. A um, raspušten kao na paši, može bez ikakvih dokaza zaključiti i sljedeće: »ako sam nemaš dovoljno jak autoritet, pobrini se da za prijatelja nađeš nekoga tko ga ima i tko će sve vrijeme stajati uz tebe«.

Naravno, vidimo to i iz Pásztorovih riječi, u dvorskim igrama nikada ne nedostaje onih koji će ti se na tome putu iz čiste pakosti – i možda pod izgovorom patriotizma – pokušati ispriječiti. U takvim slučajevima – a oni su česti, gotovo svakodnevni – nije zgoroga biti oboružan strpljenjem, znajući da u nemilosrdnoj (političkoj) borbi na koncu uvijek »jači ker jede«. Konačno, i onaj ključni zaključak, a kojega iz prirode svojega obraćanja ni Pásztor na TV Pannon ne poriče: »Ustav, zakoni i statuti koje bi institucije, pa tako i lokalne samouprave, morale provoditi ne vrijede ni pišljiva boba u usporedbi s prirodom trenutačnih odnosa s predsjednikom«.

A kada smo već kod tih nužnih dekorativnih detalja kakvi su »slovo Ustava«, zakonski propisi, statutarne odredbe i slične dosadne regule, usudimo se biti slobodni i zapitati se: možete li zamisliti da već od ponedjeljka na ulazima u Suboticu osvanu isti nazivi u bojama hrvatske (možda i nizozemske i luksemburške) trobojnice i da to bude isključivo rezultat osobnog poznavanja, autoriteta i uz potporu najviših dužnosnika hrvatske države? I bi li to, kao i u nekim sličnim primjerima, potaknulo i pripadnike ostalih zajednica da naziv Subotica farbaju svojim nacionalnim bojama, stvarajući na njezinom ulazu šareni labirint kom bi se najviše obradovala djeca i u kom bi se upravo ona najbolje snašla?

Konačno, umjesto »što bi bilo kad bi bilo« jedan nadasve praktični savjet i Pásztoru i »patriotima« u lokalnoj samoupravi: ako se već želite igrati suživota i tolerancije, a da pri tome ne ispadnete uskogrudi i selektivni, postavite na ulaz u grad ploče s nazivima nacija koje u njome žive, a ispred (ili iza, svejedno) njih i nacionalne boje. Mnogo je jefitnije i ne bode toliko oči.

Z. R.

Dužijanica 2023: Takmičenje risara

Nepobjediv par Juhas – Kujundžić

»Jako lip osićaj, jako mi je drago što imam 20 pehara. Fala Bogu da znam radit poso u risu kad sam ga radila od svoje 12. godine«, kaže najbolje ocijenjena risaruša Ruža Juhas

Jedna od najpoznatijih manifestacija bunjevačkih Hrvata *Takmičenje risara* održana je 8. srpnja u Đurđinu, na njivi pokraj župne crkve. Uz prikaz tradicionalnog košenja žita prikazani su i stari strojevi koji su se nekad koristili u vršidbi, dječja igra *kasalisica*, a održano je i natjecanje u kuhanju tradicionalnog jela – tarane.

Takmičenje risara održano je u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* 56. put, a sudeći prema broju mladih sudionika i posjetitelja, manifestacija je to koja osim povijesti ima i budućnost.

24 risarska para

U natjecateljskom dijelu manifestacije u risu sudjelovala su 24 para iz Srbije, Hrvatske, Mađarske i BiH, a pobjedu je ponovno odnio risarski par **Stipan Kujundžić** i **Ruža Juhas** iz Subotice.

Za Juhas je ovo 20. pobjednički pokal te mu se posebno radovala.

»Jako lip osićaj, jako mi je drago što imam 20 pehara. Fala Bogu da znam radit poso u risu kad sam ga radila od svoje 12. godine«, kaže najbolje ocijenjena risaruša i otkriva nam svoju tajnu uspješnosti: »Kad dobijemo parcelu, procinim koliko treba da ima snopova da bi taj krst bio lip i da bi i bilo 18 ako mož, al ove godine nije moglo jel je žito bilo polegnuto. Meni ništa nije teško kad imam dobrog risara«, smije se zadovoljna Ruža.

Njezin risar Stipan broji još više pokala, preko 20! Kaže, navikao je biti najbolji iz godine u godinu i da ako ne pobijedi on, titulu najboljeg dobiva mu i sin **Marinko** kojemu je prenio vještinu košenja risa. Nikada se ne natječu iste godine, ističe Kujundžić. Najbolji ovogodišnji risar rekao je i kako mu je drago što su u uskoj konkurenciji bili s jednim vrlo mladim parom – **Zdenkom Kujundžićem** i **Jelenom Vidaković** iz Đurđina.

Risarski je to par koji je ove godine privukao veliku pažnju, jer su u samom košenju bili brži od nepobjedive kombinacije Juhas – Kujundžić. No, s obzirom na to da je

žiri ocjenjivao i kvalitetu, Jelena i Zdenko osvojili su drugo mjesto. Treće mjesto pripalo je **Joci Vuković i Mariu Duliću** iz Subotice.

Prije samog risa, risari su ispleli uža i odabrali svojega predstavnika koji će se pogađati oko plaće s domaćinom salaša – **Jakovom i Mirjanom Ivanković Radak**. Dogovorili su se da svaki deveti snop žita pripadne koscima. Za sve sudionice u programu manifestacije i goste priređen je i risarski ručak na balama slame. Risaruše odjevene u narodnu nošnju u košarama su nosile sve što se nekada jelo prije risa: slaninu, crni luk, *kiselnu* i domaći *kruv*.

U natjecanju u kuhanju tarane sudjelovalo je pet ekipa, a pobjedu je odnijela ekipa pod nazivom *Ribolovci* – glavni kuhar **Aleksandar Ledenski**. Pored natjecateljskih

kazana kuhala se tarana i za prodaju, a na licu mjesta pekli su se i *fanki* (krafne) što se posjetiteljima posebno svidjelo jer se tražio tanjur više. Na novim štandovima *Dužijance* prodavali su se i umjetnički radovi i kulinarske delicije kulturnih društava.

Potpora Grada

Prema tradiciji, gradonačelnik Subotice čobanskim zvonom označio je početak natjecateljskog dijela *Takmičenja risara*.

»S velikim zadovoljstvom sam se odazvao Udruzi bunjevačkih Hrvata na tradicionalnu manifestaciju koja je protkana etnografskim sadržajem i koja nas vraća u prošlost i vrijeme kada se rad risa do vršidbe obavljao

Risar od slame

Pored brojnih risara, pa i onih najboljih na ovogodišnjoj manifestaciji *Takmičenje risara* bio je i »risar od slame«, kojeg je izradio akademski slikar iz Osijeka **Nikola Faller**. Po riječima Piukovića, želja organizatora je bila da se izradi skulptura od slame kao novi interesantni detalj na ovoj manifestaciji. Faleru je za ovu skulpturu, po riječima Piukovića, bilo potrebno dva dana i tri bale slame, a u izradi mu je pomagala **Zorica Ivković** koja je risaru od slame i isplela krunu od žita. Željeznu konstrukciju i kanape je donio sam autor, a rađeno je od ovdašnjeg žita, i to tako da se struk po struk žita vezao uz dijelove željezne konstrukcije. U konačnici je dobiven autentičan izgled risara. Osim što je na ovoj manifestaciji bio atrakcija za posjetitelje, »risar od slame« će krasiti i Gradski trg na središnjoj proslavi *Dužijance 2023.* u Subotici.

Ž. V.

na tradicionalan način. *Takmičenje risara* je jedna od važnijih manifestacija koja se provodi u okviru centralne svečanosti *Dužijanca* i koja pokazuje koliko je taj posao nekada bio težak, za koji su se vrijedni ljudi ovih prostora pripremali ali su ga sa zadovoljstvom radili i po okončanju obavljenog posla dostojanstveno proslavljali, rekao je subotički gradonačelnik **Stevan Bakić** i dodao kako će Grad i dalje financijski podržavati ovu manifestaciju jer je ona, kako je rekao, jedna od najvažnijih manifestacija za Suboticu.

Pohvalio je gradonačelnik i veliki odaziv posjetitelja manifestaciji, naročito mladih, što »nagovještava da će svi ovi događaji još jako dugo trajati«, rekao je Bakić.

Predsjednik *Dužijance* **Marinko Piuković** kazao je kako je *Takmičenje risara* jedna od najatraktivnijih manifestacija iz programa *Dužijance* te da ova udruga ima za cilj što dulje je održati, u čemu im pomaže i Grad Subotica.

»Grad Subotica je svake godine generalni pokrovitelj ove manifestacije i generalni pokrovitelj središnje proslave *Dužijance* u Subotici koja će ove godine biti održana 13. kolovoza«, najavio je Piuković.

Ovakav manifestacijski prikaz žetvenih radova održava se još od 1968., a ove godine za 30 godina predanoga rada u organiziranju manifestacije zahvalnicu je dobio **Martin Gabrić**. Za isto toliko godina sudjelovanja u *Takmičenju risara* zahvalnice su dobile Ruža Juhas, **Emera Poljaković** i Stipan Kujundžić. Za 30 godina podupiranja i pomaganja manifestacije pohvaljen je Institut za ratarstvo i povrtlarstvo iz Novog Sada, dok je za desetogodišnju kontinuiranu uspješnu suradnju zahvalnicu dobila banka *Reiffeisen*.

J. D. B.

Veza sa starim krajem – *Dužijanca* 2023.

Pohodi bačkih Hrvata zavičaju

»Pored gozbe i veselja bilo je, osobito u Blagaju i na izvoru Bune, tako dirljivih prizora da valjda nikoga nije bilo u čijim očima nisu zablistale suze. Divni su bili ti momenti, koji zaslužuju da se sačuvaju potomstvu...«, piše u Spomenici pohoda Bunjevaca u svoju postojbinu

Svi Bunjevci svjesni svog hrvatskog porijekla spremaju se ove godine pohoditi organizirano svoj stari zavičaj, svoj »stari kraj«, svoju prapostojbinu. Bit će to ovoga mjeseca kada ćemo slaviti *Dužijancu u Mostaru*. Okupit će se ondje Bunjevci iz Bačke, iz Mađarske te iz senjskog i ličkog kraja u Hrvatskoj. Vodstvo UBH-a *Dužijance* i Organizacijski odbor već se intenzivno pripremaju za taj povijesni događaj. U tom smislu je vodstvo naše Udruge već boravilo u Mostaru te je tom prigodom posjetilo neke povijesne lokacije kao što su izvor rijeke Bune te Blagaj u kojemu su naši preci prije 90 godina

kao manifestaciju »300 godina obnovljene crkvenosti u Bačkoj«, jer nam komunističke vlasti nisu dopustile slaviti 300. obljetnicu doseljenja. A bilo je i drugih značajnih, ali i manje spominjanih pohoda. U *Hrvatskoj riječi* od 24. veljače 2017. godine objavljen je članak pod naslovom *Bunjevački akrostih* iz 1933. godine. U tom članku opisan je taj prvi pohod, ali i dva pohoda koje je organizirao Demokratski savez Hrvata u Vojvodini 2007. te bunjevački Hrvati iz Mađarske, 2009. godine. Nažalost, u taj opis nije uvršten i veliki pohod 1987. godine koji je organizirala Subotička biskupija kao ni onaj pohod mladih iz 1986. godine. Ovaj prilog, koji je objavljen i u novom broju revije *Dužijanca* želi podsjetiti, u kratkim crtama, na sve te

postavili spomen ploču prigodom svog prvog organiziranog pohoda starom zavičaju. Sve to je u nama oživjelo čitavu našu povijest doseljenja na bačku ravnicu, a prošlo je već 337 godina od dolaska jedne veće skupine 1686. godine. Taj događaj je opjevan u pjesmama, igran u kazališnim komadima, opisivani i slavljeni na različite načine. Najpoznatija je ona proslava iz 1936. godine o 250. obljetnici doseljenja kojemu je tada posvećen poseban broj časopisa *Klasje naših ravni*. Bio je veličanstven, iako uz mnoga ograničenja i zabrane, i onaj skup iz 1986. godine kada smo proslavili 300. obljetnicu svog doseljenja u ove krajeve. Morali smo ga međutim, slaviti

poznate i zabilježene organizirane pohode Hercegovini, našoj pradomovini.

Pohod godine 1933.

Sigurno najčešće spominjani i najbolje organizirani pohod bio je onaj 1933. godine koji je detaljno opisao **Petar Pekić** u knjižici *Spomenica pohoda Bunjevaca u svoju postojbinu*, Subotica 1933.

U predgovoru svoje *Spomenice* Petar Pekić ovako opisuje ideju o tom pohodu: »Bunjevci u Bačkoj ni kraj utjecaja vremena i prilika u kojima su živjeli pod tuđinom nikada nisu zaboravili svoju staru domovinu nego su se uvijek sa pijetetom, a ponekad i pjesmom sjećali i sjećaju Hercegovine i rijeke Bune odakle po tradicionalnome vje-

Izgled ploče

rovanju potječe prva seoba njihovih predaka. Ipak su tek u petnaestoj godini svoga života u Jugoslaviji na dostojan način manifestirali dužnu zahvalnost i poklon svojoj staroj postojbini. Razlog tome nije u njima već u naravi same stvari. Po psihologiji naša spontana i zajednička težnja mnoštva onda dolazi do snažnijeg izražaja kad za to ima potrebnog inicijatora. Trebalo je, prema tome, i Bunjevcima reći samo jednu riječ pa da se misao oživotvori u djelu. Zasluga je vodstva Hrvatskog pjevačkog društva *Neven* u Subotici što je tu sretnu misao ne samo izreklo nego i stupilo u potrebnu akciju te najviše doprinijelo da se ona što ljepše ostvari. Na sjednici upravnog odbora 30. travnja 1933. ono je jednodušno donijelo odluku da Bunjevci u znak zahvalnosti prema kraju gdje je bila zipka njihova života postave mramornu spomen-ploču na

obali Bune. Taj glas je odmah postao silan i dopro u svaku bunjevačku kuću...» (*Spomenica*, str. 3). U nastavku svoga predgovora Pekić navodi da je u tom pohodu sudjelovalo sedamdeset pet osoba te opširno opisuje putovanje i sve nastupe pjevačkog društva *Neven* (Sarajevo, Mostar, Blagaj, Dubrovnik, Split, Gospić, Karlovac, Zagreb, Slavonski Brod). Velika je vrijednost *Spomenice* i u tome što su u nju stavljeni svi pozdravi domaćina i govori delegacije bačkih Bunjevaca.

No, u kontekstu ovoga članka svakako je najvažniji opis samog slavlja na Blagaju te postavljanje ploče. Donosim ovdje tekst koji i danas, iako su slova izbledjela, stoji na crkvi Presvetog Trojstva u Blagaju na velikoj mramornoj ploči:

NA PRVOM SASTANKU...

**BUDI MIR S TOBOM MILA VILO BUNE!
UVIK SMO BILI VIRNI TVOJOJ RIČI...
NJEGVE I LANCE SLOMILI SMO ROPSTVA.
EVO NAS OPET U TVOM ZAGRLJAJU!
VINAC SLAVE SA PLODNIH NAM RAVNI
CIO TVOJ NAROD ŠALJE U ZNAK HVALE.
I NAŠE MOLITVE BUDU USLIŠANE,
SUDARI STOLJEĆA NISU NAS SLOMILI
USTRAJNI SMO BILI TEBI I BIT ĆEMO UVIK.
HVALA TI! – DOK OVIM PUTEM TVOJ IZVOR ROMONI
ROD TEBE NIKAD ZABORAVIT NEĆE.
VALOVA ŠUM NAS HRABRI U ŽIVOTU
A TI NAM BUDI TIŠITELJKA MILA.
TEBE NAS VEŽE OVA GRUDA ZEMLJE
I RODA BUDUĆNOST, SVE LIPŠA IZGLEDA.**

Ovu ploču postavismo mi bački Bunjevci kao znak ljubavi i zahvalnosti svom pradjedovskom kraju, iz kojeg potiču prema narodnoj tradiciji naši pradjedovi. Koji bježeći pred Turcima naseliše krajeve današnje Bačke. Ova je spomen ploča podignuta i otkrivena prigodom pjevačke turneje Hrvatskog pjevačkog društva »Neven« kroz Bosnu i Dalmaciju 1933. U prisustvu delegata i prinosima potpisanih društava iz Subotice:

Hrvatsko pjev. Dr. »Neven«, Pučka kasina, Katoličko bunjevačko divojačko društvo, Dobrotvorna zajednica bunjevaka, Bunjevačko momačko kolo, Bunjevačko kolo Sombora, Hrvatski prosvjetni dom – Subotica.

O događaju u Blagaju i na izvoru rijeke Bune svjedoči Pekić: »Učesnici ne nalaze riječi da se pravo izraze koliko su bili sretni. Ja sam također bio u njihovoj sredini. Pored gozbe i veselja bilo je, osobito u Blagaju i na izvoru Bune, tako dirljivih prizora da valjda nikoga nije bilo u čijim očima nisu zablistale suze. Divni su bili ti momenti, koji zaslužuju da se sačuvaju potomstvu... Ovo će možda dobro doći onim hiljadama Bunjevaca koji nisu mogli da se kao mi zagrlje sa braćom u daljini, a koji žele da bar u glavnijim potezima upoznaju svu ljepotu i milinu toga zagrljaja« (*Spomenica*, str. 4).

Andrija Anišić

Rad i odmor u Gospodinu

Nakon Bajmaka, 9. srpnja je održana *Dužijanica* u Žedniku. Predvoditelji odogodišnje *Dužijance* su bandašica **Katarina Ivanković** i bandaš **Mario Vukov**, mali bandaš je bio **Andrija Kopunović Legetin**, a mala bandašica **Mihaela Vukov**.

Misno slavlje predvodio je predsjednik UBH-a *Dužijanca*, župnik župe svetog Roka, vlč. dr. **Andrija Anišić** u zajedništvu sa župnikom u Đurđinu vlč. **Danielom Katačićem** i mjesnim župnikom **Franjom Ivankovićem**.

Andrija Anišić se u propovijedi osvrnuo na nedjeljni odlomak evanđelja u kojemu Isus poziva sve umorne i opterećene da se dođu kod njega odmoriti.

»Svi smo ponekad umorni, kao i naši marni zemljoradnici koji čitave godine marljivo rade na svojim njivama. Odmor nam je svima potreban. Ali ono što mnogi zaboravljaju jeste da je najbolji odmor kod Gospodina i u Gospodinu, odmarati se u Bogu. Izmoreni i opterećeni smo ne samo fizičkim i intelektualnim poslom nego i brigama, nevoljama koje nas znaju zadesiti. Ali čovjeka najviše umara i muči grijeh. Zato Isus poziva da izmoreni i opterećeni dođemo k njemu, želi da sve svoje brige preda-

mo njemu, ali i da sve svoje grijehe ostavimo njemu iskrenim kajanjem u sakramentu svete ispovijedi. Tek onda nas može Isus nanovo odmoriti i on to obećava. Isusova riječ – ‘uzmite jaram moj na sebe, učite od mene jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim’ – znači da moramo biti spremni prihvatiti Isusovo evanđelje. Svi trebamo učiti od Isusa, a to je najlakše ako svakoga dana čitamo evanđelje«, rekao je Anišić.

Kako je 9. srpanj kalendarski blagdan blažene **Marije Petković**, on je naveo nekoliko misli blaženice – ponizna duša ne misli na sebe, ona ljubi i žrtvuje se za druge.

»Veliku krepost poniznosti trebamo usvojiti, a možemo je prepoznati u onima koji rade na zemlji: rade marljivo i s ljubavlju premda često unaprijed ne znaju hoće li od toga imati materijalne koristi. U tome vidim veličinu i poniznost naših marljivih radnika koji znaju da će to što oni rade mnogima omogućiti kruh svagdašnji«, rekao je Anišić.

Pjevanje je predvodio VIS *Ritam vjere* uz sudjelovanje župnog zbora predvođenog kantorom **Nikolom Ostrogocem**. Na početku misnog slavlja žedničke *kraljice* su otpjevale kraljičku pjesmu, a mnoštvo djece i mladih bilo je obučeno u bunjevačku nošnju. Osim gradskog bandaša i bandašice, žedničku *Dužijancu* su proslavili bandaši i bandašice iz okolnih mjesta. Župnik se na kraju mise zahvalio slamarkama **Đurđici Dulić** koja je napravila perlice i ikebane i **Ruži Davčik**, koja je izradila krunu za ovogodišnju *Dužijancu*.

U ime cijele župe bandaš i bandašica su na kraju mise župniku Franji Ivankoviću zahvalili i čestitali mu 35. obljetnicu svećeništva.

Radost zahvale Bogu i pohvale čovjeku za obavljenju žetvu proslavljena je i *bandašicinim kolom* u večernjim satima

Nela Skenderović

Dužijanca 2023.

U susret događanjima

16. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, 10.30 sati

Dužijanca u Mostaru

22. srpnja – blagoslov i otkrivanje obnovljene spomen ploče u Blagaju, tijekom dana

Tribina – Biskupijski centar Mostar, tijekom dana

Koncert folklornih skupina – Gradski trg, Mostar, 20 sati

23. srpnja – Svečano euharistijsko slavlje – katedrala Marija Majka Crkve u Mostaru, 10 sati

Svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – Gradski trg, Mostar, 11.30 sati

23. srpnja – Konjičke utrke *Dužijanca* – Gradski hipodrom, Subotica, 14 sati

26. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga – Subotica, tijekom dana

27. srpnja – Otvorenje izložbe S Božjom pomoći – Pastoralni centar *Augustinianum* (Subotica), 19 sati

29. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati

30. srpnja – *Dužijanca* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, 10 sati

od 31. srpnja do 10. kolovoza – radionica čišćenja žita i pletenja vijenaca – dvorište župe sv. Roka, tijekom dana

3. kolovoza – Izložba slika s XXVI. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica, 19 sati

od 3. kolovoza do 5. kolovoza – XXVII. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

6. kolovoza – *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, 10 sati
Dužijanca u Mirgešu – dvorana Mjesne zajednice, 18 sati

Dužijanca u Mostaru

Pripreme nabijene emocijama

Jedna od najvećih manifestacija koja je trenutno pred Udrugom bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* jeste *Dužijanca* u Mostaru. Veliki je posao i odgovornost organizirati *Dužijancu* u Subotici, no za naše krajeve ona je stoljetna zahvala i utkana je u ljude koji je već godinama, neki i desetljećima organiziraju. Sada je potrebno cijelu produkciju, ljudstvo, rekvizite, kompletnu *Dužijancu* prenijeti u Mostar, baš kao i prijašnjih godina u Novi Sad, u Baju i Zagreb. No, sada nekako još drugačije, s još većim srcem, jer se ide u prapostojbinu, te su u ovu organizaciju uključene i emocije.

Po riječima direktora UBH-a *Dužijanca* **Marinka Piukovića** u Mostar će se uputiti oko 300 sudionika koji će svojoj braći Bunjevcima iz raznih krajeva pokazati *Dužijancu* u onom sjaju koji je poznat u Subotici.

Iz Subotice i okolice će ići četiri autobusa, jedan dolazi iz Mađarske, te će nazočiti i Bunjevci iz senjskog i ličkog kraja.

»U našoj organizaciji idu članovi HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica; HKPD-a *Matiya Gubec*, Tavankut; slamarke Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta; HBKUD-a *Lemeš*, Lemeš; HKUD-a *Vladimir Nazor*, Sombor; Katedralni zbor *Albe Vidaković*, Subotica; nastupit će i *Kraljice* (članice HKC-a *Bunjevačko kolo*) koje će izvesti kraljičku pismu namjenski pisanu za *Dužijancu* u Mostaru, te risari i risaruše iz Subotice i okolnih mjesta, kao i nositelji *Dužijance* – bandaš **Petar Vukmanov Šimokov** i bandašica **Dunja Šimić**. To su ljudi koji će sudjelovati u programu, a vjerujemo će biti i onih koji će doći kao posjetitelji. Ovom prigodom ćemo posjetiti i spomen ploče od kojih će ona postavljena prije 90 godina za ovu prigodu biti obnovljena i svečano otkrivena. Također, obići ćemo i Spomen ploču koju je postavila Hrvatska državna samouprava iz Mađarske 2009., te ploču na mostarskoj katedrali koju je Subotička biskupija postavila 1987. povodom obilježavanja 300 godina doseljenja Hrvata u Bačku«, navodi Piuković i najavljuje tribinu na kojoj će se predstaviti Bunjevci iz raznih krajeva, a govorit će: izvanredna profesorica na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dr. sc. **Marijeta Rajković Iveta**, ravnateljica Gradskog muzeja u Senju prof. **Blaženka Ljubović** i povjesničar i kroatist dr. sc. **Dinko Šokčević** iz Mađarske. Tribinu će pratiti i putujuće izložbe *Bunjevačka nošnja* i *ris*, te izložbe iz Mađarske i Senja.

Kako bi *Dužijanca* bila prikazana u punom sjaju, za ovaj događaj žitni vijenci se pletu u Županji, točnije pripremaju ih članovi radne skupine *Moba* iz Županje koji su izrazili spremnost pomoći, što je organizatorima od velikog značaja osobito zbog prelaska granice.

»Osim programa koji mi pripremamo, ovom prigodom će i domaćini izvesti dva scenska prikaza u koji su uključeni kazališni glumci iz Mostara. Oni će nas podsjetiti na seobu Bunjevaca iz onoga vremena kada se krenulo prema moru, Senju i Bačkoj, te na prikaz prvog pohoda iz 1933. godine. Vjerujem da će to biti emotivan prikaz, kao i kompletna *Dužijanca* u Mostaru«, napominje Piuković.

Generalni pokrovitelji ove manifestacije su: Grad Mostar i Središnji Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a *Dužijanca* u Mostaru se organizira u suradnji s HNV-om, ZKVH-om, Hrvatskom državnom samoupravom Mađarske, Gradom Senjom i Mostarsko-duvanjskom biskupijom.

Ž. V.

Naši gospodarstvenici (CXLXII.)

»Da je normalna godina, ovdje bi bilo 15-ak radnika svakoga dana i tako tri mjeseca, a ovako ćemo nas troje obrati svih 6 jutara bresaka, eto toliko je loše«, govori Balažević

U tradicionalnom voćarskom području Tavankuta posljednjih godina povećava se površina pod ratarskim kulturama i to upravo na uštrb voćnjaka. Svjedoči nam tome i Tavankučanin **Darko Balažević**, koji i sam svake godine smanjuje površine voćnjaka, jer, kako kaže, došlo je vrijeme da je isplativije biti ratar nego voćar.

Crni pijesak – dobar pijesak

Razgovarali smo s njim u voćnjaku bresaka, kojima je sezona berbi počela prošloga tjedna. Umjesto gužve od radnika, gajbica i traktora, zatekli smo prazan voćnjak. Bez radnika, ali i bez ploda.

»Sve je izmrzlo i bresaka ove godine neće biti u Tavankutu. Da je normalna godina, ovdje bi bilo 15-ak radnika svakoga dana, i tako tri mjeseca, a ovako ćemo nas troje obrati svih 6 jutara, eto toliko je loše«, govori nam Balažević.

Pojašnjava on kako je kobni mraz došao kada su voćke bile u cvatu, krajem travnja – početkom svibnja i ističe da je toliko bio jak da neka stabla čak nisu ni olistala.

Ovogodišnja otkupna cijena za breskve je oko 100 dinara, što, kaže, nije loše, ali je problem što ploda nema.

»Južnije u Srbiji nije bilo jakog mraza tako da su njima breskve rodile, ali nama u Tavankutu gotovo ništa. Od pet sorti koje imam, jedna je 'preživjela' taj posljednji mraz.«

Kaže Balažević da bi cijena za breskve mogla biti i veća, samo da nije opet zaustavljen izvoz. Prema njegovim riječima, sasvim je izvjesno da će voćnjak u kojemu smo razgovarali već za sljedeću godinu biti pretvoren u oranicu. Iako je tlo pjeskovito, Balažević pojašnjava da je to crni pijesak koji je plodan uz zalijevanje. Postoje u Tavankutu, priča nam, i parcele na kojima se nikada neće moći uzgajati ratarske kulture – parcele pod pijeskom pod nazivom »fičkeš« na kojemu uspijeva samo voće. Sustav za navodnjavanje naš sugovornik ima na svim njivama gdje su mu posađeni voćnjaci jer se drukčije, kaže, ne može raditi, dok ratarske kulture ne zalijeva.

Smrzle i breskve i šljive

Balažević za sebe kaže da je i ratar i voćar. S radom na zemlji upoznao se još kao dijete, jer su mu roditelji imali

voćnjak te je to toliko zavolio da nakon školovanja nije dvoumio već je ostao »na zemlji«. Najprije se primarno bavio voćarstvom, no iz godine u godinu se sve više prebacuje na ratarske kulture poput pšenice, kukuruza i suncokreta jer navodi da tako može bar nešto zaraditi.

U voćnjacima najviše ima jabuka, potom bresaka te šljiva. Imao je zasade i krušaka koje je prije 10-ak godina izvadio zbog starosti da bi umjesto njih posadio breskve.

»Tad mi se to činilo kao dobra ideja, ali posljednjih godina, naročito ove, ispostavilo se da baš i nije bila.«

U poslove oko ratarstva, naročito voćarstva, u Darkovoj obitelji svi su uključeni – sva tri sina i supruga **Gordana**, koja, iako je uposlena u školi, vrlo rado izlazi u sezoni i u voćnjak. Kaže naš sugovornik da mu je najstariji sin završio srednju školu te da ga, iako i on voli posao u voćnjaku, ne savjetuje da se time bavi jer je voćarstvo postalo vrlo neizvjesno, što zbog klime što zbog tržišta.

Ovogodišnji prinosi u ratarstvu su mu, kaže, prosječni, dok su od voćaka smrzle gotovo potpuno i breskve i šljive. Jedino su jabuke lijepo rodile, ali za njih strahuje gdje će ih prodati jer je, navodi, tržište u posljednje vrijeme nestabilno.

Sjeća se Balažević i dobrih godina u voćarstvu. Kaže, bilo je to posljednji put prije 3-4 godine, kada je bila pogodna i klima a i cijena jer je tržište bilo otvoreno izvo-

zu. Prema njegovim riječima od tada je svaka godina sve lošija i lošija.

»Kada je dobra godina za voćarstvo, 1 ha voćnjaka donese puno više prihoda od 1 ha pod ratarskim kulturama, ali je problem što je dobra godina za voćarstvo bila već davno«, kaže Balažević.

U voćnjaku nema predaha

Budući da se bavi i jednim i drugim upitali smo ga što je biti teže, ratar ili voćar. Kaže, definitivno voćar, jer to iziskuje posao tijekom cijele godine.

»Kada imaš voćnjak, uvijek imaš posla. Čak i na zimu kada su ratarima usjevi u mirovanju, mi naše voćke orezujemo. Naravno, najviše posla ima ljeti kada plodovi zriju. Da je dobra godina, breskve bismo brali konstantno tri mjeseca, onda bi odmah došle jabuke itd.«

Kao otežavajuću okolnost bavljenja voćarstvom Balažević ističe i nedostatak radne snage.

»U ratarstvu nisam toliko oslonjen na druge, imam svoje strojeve ili ih platim i posao se uradi. Ovdje ne mogu bez radnika, a pronaći ih je veliki problem jer nam svima trebaju u isto vrijeme.«

Pored svega, kaže kako više voli voćarstvo. No ipak, zbog egzistencijalnih razloga, polako ga napušta.

J. D. B.

Tavankutsko kulturno lito

TAVANKUT – U sklopu manifestacije *Tavankutsko kulturno lito*, u tom selu ovih dana bit će održan niz kulturnih programa.

Večeras (petak, 14. srpnja) na etno salašu *Balažević* od 20 sati bit će otvorena izložba crteža **Nebojše Gabrića** pod nazivom *Perlice*.

U subotu, 15. srpnja, u 19.30 sati na etno salašu *Balažević* bit će priređen svečani program u povodu završetka XXXVIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame i XII. Seminara bunjevačkog stvaralaštva. Bit će također održano i *Risarsko veče* u povodu tavankutske *Dužijance*, uz predstavljanje ovogodišnjih bandaša i badašice te predaju »krune« *Dužijance*.

U nedjelju, 16. srpnja, u Tavankutu će biti proslavljena mjesna *Dužijanica*, a svečana misa zahvalnica bit će služena u crkvi Presvetog Srca Isusova, s početkom u 10.30 sati. Navečer, od 20 sati, na etno salašu *Balažević* bit će održano Bandašicino kolo.

Udruga Matko Peić u Surčinu

SURČIN – Udruga zavičajnih pisaca i slikara Požeško-slavonske županije *Matko Peić* predstaviti će se večeras (petak, 14. srpnja) u Surčinu, u Hrvatskoj čitaonici *Fischer*. Uz predstavljanje bit će održana i večer poezije. Početak je u 18 sati.

Predstavljanje monografije i topoteke u Sotu

SOT – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstaviti će monografiju *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* u utorak, 18. srpnja, s početkom u 19 sati u crkvenoj dvorani *Kata* u župi Sot. Prije predstavljanja knjige u 18 sati je sveta misa. Ovo kapitalno djelo tiskano je 2020. u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i ZKVH-a, a plod je rada dviju generacija studenata etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u okviru kolegija Prakse terenskih istraživanja čija je nositeljica prof. dr. sc. **Milana Černelić**.

Dužionica u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora organizira književnu večer uoči *Dužionice* u petak, 21. srpnja, u Hrvatskom domu s početkom u 20 sati. Na književnoj večeri će katedralni župnik iz Subotice mons. **Stjepan Bertić** predstaviti svoju knjigu *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj*, a nakon predavanja bit će predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandašica.

Središnja proslava 89. *Dužionice* će biti u nedjelju, 23. srpnja. Okupljanje gostiju je u Hrvatskom domu u Somboru u 9 sati. Sveta misa zahvalnica bit će služena u crkvi Presvetoga Trojstva s početkom u 10 sati. Nakon mise, sudionici odjeveni u narodnu nošnju zaigrat će kolo u središtu grada, a potom će uslijediti povorka kroz grad do zgrade Županije, gdje će bandaš i bandašica predati kruh od novoga žita gradonačelniku Sombora u 12.30 sati.

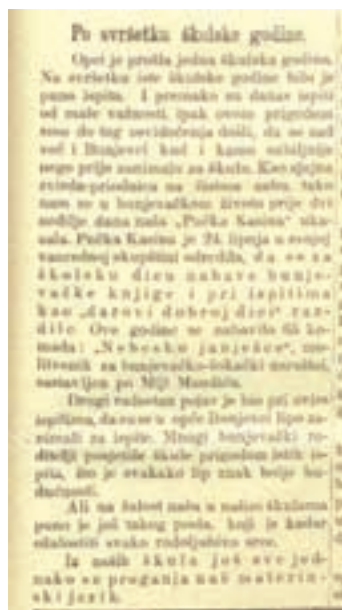
Festival europskog filma Palić

SUBOTICA – Jubilarno, 30. izdanje Festivala europskog filma Palić počinje sutra (subota, 15. srpnja) i trajat će do 21. srpnja dok je predfestivalni program počeo još 1. srpnja. U službenom programu festivala na Ljetnoj pozornici, u kinu *Abazija* na Paliću, kao i kinima *Eurocinema* i *Aleksandar Lifka* u Subotici, bit će prikazano više od 100 filmova u 11 selekcija i programa: Glavni natjecateljski program, *Paralele i sudari*, *Mladi duh*, *Zemlja u fokusu*, *Novi mađarski film*, *Novi europski dokumentarci*, *Eco dox*, Omaž dobitniku *Underground Spirit* nagrade, *EFA Shorts*, Selekcija filmova sa *Zsigmond Vilmos* festivala, selekcija studentskih filmova, predstavljanje dvaju festivala (domaćeg i stranog), kao i nekoliko filmova u okviru specijalnih projekcija.

Osim filmskog programa, i ove godine posjetitelje na Paliću očekuje i bogat prateći program. U pitanju su izložbe posvećene povijesti palićkog festivala, filmskim plakatima kao i velikanu srpskog glumišta **Miji Aleksiću**, a očekuju nas i promocije knjiga, panel diskusije i koncerti.

Nagrade za bunjevačke učenike, osnovan Subotički nogometni podsavez

8. srpnja 1894. – *Subotičke novine* pišu o prosvjetnim prilikama u Subotici: »Zakon državni veli, da se dica u mate-rinskom jeziku imaju pou-čavati. Ali kod nas se za-kon ne poštiva!! Nuto ne samo da se tu zakon ne poštiva, već ni sama cilj se ne dostizava, ne širi se nauka. Triba samo otići u našu prvu i najveću pučku škulu, tu ima bunjevačke dice skoro u svakom raz-redu: gdi polovina, gdi dva trećine, gdi manje. Pa opet nigdi skoro ni riči bu-njevačke nemožeš čuti!«

9. srpnja 1937. – *Subotičke novine* najavljuju mlade mise svećenika **Stipana Gabrića** i **Alekse Kokića**. Prvi će održati mladu misu 18. srpnja u crkvi sv. Roka. Manuduktor će mu biti **Blaško Rajić**, a propovjednik **Klement Veren** (gvardijan subotičkog samostana). Kokić će održati mladu misu 11. srpnja u katedrali sv. Terezije. Propovjednik će biti **Marin Šemudvarac**. Manuduktor će biti **Ferdo Rožić**, kanonik i predsjednik Hrvatskog knji-ževnog društva sv. Jeronima (Zagreb).

10. srpnja 1897. – *Subotičke novine* pišu o dvostrukoј svadbi subotičkih **Stipića** (potomaka **Bartulovih**) »koji zasad devet lipih kuća posiduju na Somborskom putu pored svojih bogatih dobara«. Dana 4. srpnja 1897. kći **Vece Stipića** udala se za mladića iz obitelji **Miljački Ma-takov**. Kum je bio odvjetnik **Lazar Lipozenčić Matekov**, a stari svat **Števo Matijević** (pravnik). Dana 5. srpnja 1893. vjenčali su se **Alojzije Stipić** i **Kata Stipić**. Kum je bio **Šandor Vojnić Bileć** (pl. od Bajše), a stari svat **Miško Prčić**.

11. srpnja 1874. – *Subotički glasnik* piše »o neplod-nom gazdovanju gazda naših bunjevački«. »Neumetno gazduje bunjevac i onda, kada za najviše u odelu dalje se pruža, nek što pokrovac dovatiti može t. j., kada pri-ko mlogo troši na odilo (...) Sada na primer ko ima svoji vlastiti 100 iliti više lanaca zemlje, taj već može alvatnie divoju svoju u kumašu i svilu zaoditi, nek onaj, koji nuz svoji 10 jel 20 lančića još 80 iliti više drži pod arendu (...) E al kod naši bunjevaca oba ta, i kojeg je vlastita zemlja, i

koji samo arendaš jednako sebe i dicu svoju odivaju. Pak onda onaj kojega je zemlja vlastita, ako godine omane, posrne, ali, arendaš propne tako, da se malo posle u Šlavoniu valja seliti.«

12. srpnja 1924. – *Hrvatske novine* pišu da će *Puč-ka kasina* nagraditi bunjevačke učenike i učenice, koji su uspješno završili neki razred neke srednje škole. Nagra-de će se podijeliti 20. srpnja 1924. na svečanoj sjednici upravnog odbora. Među nagrađenima učenicima su (ka-sniji poznati): **Balint Vujkov**, **Gustav Breščanski** i **Lju-devit Lendvai** (svi gimnazijalci)

13. srpnja 1920. – *Neven* piše da je na sjednici Privre-menog upravnog odbora subotičkih športskih društava u Subotici održanoj 5. srpnja 1920. sastavljen Subotički nogometni potsavez. Prisutni su bili: **Martin Horvacki**, **Gavro Čović**, **Ivan Marcikić** (iz Bačke), **Nikola Matko-vić** i **Nesto Segedinac** (iz Športa), **Jašo Piuković** i **Bela Stipić** (iz SAND-a), **Bela Kovačević** i **Luka Mišković** (iz Bunjevca), **Grgo Dedin** i **Ante Pokornik** (iz Građanskog) i **Đuka Marković** (iz STC-a). Za predsjednika Potsaveza je izabran **Lazo Orčić**, za referenta **Nikola Marcikić**, za bilježnika **Jašo Piuković**, za blagajnika **Đuko Marković**, za kontrolore **Luka Mišković** i **Andrija Mazić**.

14. srpnja 1895. – *Subotičke novine* pišu da je 9. srp-nja crkveni odbor održao sjednicu pod predsjedništvom gradonačelnika **Laze Mamužića** u dvorani Gradske kuće (Subotica). Na sjednici je bio prisutan **Antun Hoffhau-ser**, arhitekt iz Budimpešte, koji je napravio plan za zi-danje crkve sv. Jurja. Odbor je odlučio da zidanje crkve neodložno počne.

38. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

Zahtjevna tehnika, radost stvaranja

Ovogodišnja kolonija okupila je oko 25 sudionica različite razine poznavanja ove zahtjevne tehnike stvaranja slika i predmeta od slame

Umjetnost naive i stvaralaštvo u tehnici slame jedan su od »brendova« Tavankuta, ali i hrvatske zajednice u Srbiji. »Stvaralaštvo u tehnici slame kod bunjevačkih Hrvatica u Bačkoj« nalazi se u Registru nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Tradiciju toga stvaralaštva najvjernije čuva Prva kolonija naive u tehnici slame u Tavankutu (u narodu poznatija kao »kolonija slamarki«), čiji se 38. saziv završava sutra (subota, 15. srpnja).

Koloniju organiziraju mjesni HKPD *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, a rad se odvija u lokalnoj Osnovnoj školi *Matija Gubec*. Na ovogodišnjoj koloniji, koja je otvorena 8. srpnja, sudjelovalo je oko 25 sudionica. Mahom su to članice slamarske sekcije domaćeg *Gupca* koje dolaze iz Subotice i okolice, jedna sudionica je iz Srijemske Mitrovice, a bilo je i nekoliko učenica iz mjesne škole koje su iskazale interes za ovo stvaralaštvo.

Uzajamno učenje

»Nekoliko naših članica, koje su u poodmakloj dobi, ne dolazi na koloniju, ali sudjeluju tako što pošalju svoje radove. Tu su, kao i ranijih godina, i djeca iz osnovne škole. Tema je slobodna, od salaša, ravničarskih motiva, mrtve prirode... Rade se i perlice, suveniri. Sudionice su različitog nivoa znanja, pa je ovo prilika i da se uzajamno uči, razmjenjuju iskustva«, kaže jedna od voditeljica kolonije, ujedno i bivša voditeljica slammarke sekcije *Gupca* **Jozefina Skenderović**.

Za slamarku **Anu Šujić** ovo je peto sudjelovanje na koloniji.

»U početku sam radila klasičnije motive, a vremenom sam pronašla neki svoj, moderniji stil. Ove godine radim sliku djevojke s korpom cvijeća. Trudimo se ne kopirati

jedna drugu. Slamarstvom sam se počela baviti odlaskom u mirovinu, zaveljela sam Tavankut, društvo, udruhu. Misli sam da ovu tehniku nikad neću svladati, no kako se bavim izradom torti, to kreativno iskustvo mi je olakšalo rad sa slamom. Torte iziskuju fizički rad, te se s godinama sve više okrećem slamarstvu. Kolonija je jako dobro organizirana, nije isto raditi sam ili biti u kolektivu gdje imate različite stilove rada. Starije, iskusnije slamarke daju nam savjete i preporuke, prenose iskustva«, kaže Šujić.

Prva iskustva

Natalija Neorčić prvi puta sudjeluje na koloniji i, kako kaže, ozračje je takvo da se puno može naučiti.

»Uvijek sam bila zainteresirana za slamu, a počela sam stvarati u toj tehnici ove godine u veljači. Uzela sam godišnji odmor kako bih došla sudjelovati na koloniji. Učim od najboljih, svaka od žena ima neku svoju specijalnost. Nesebične su u dijeljenju znanja. Što se tiče moga rada, to je motiv s jezera Ludaš. Tehnika nije laka, ali je lijep osjećaj stvaranja nečega«, kaže Neorčić.

Jedna od sudionica je i **Kristina Raguž**, Tavankučanka koja živi u Velikoj (Hrvatska). Slamarstvom se počela baviti još u školskoj sekciji, a uz manje pauze stvara i danas.

»Učim i dalje, učimo dok smo živi. Stvaralaštvo u tehnici slame je ljudima zanimljivo, no svi misle da ga odmah mogu svladati. Ali poslije vide koliko tu treba strpljenja, vremena, pa i ljubavi. Posebno za kvalitetne radove. Volim raditi motive konja, na ovoj koloniji će to biti ptica na grani«, priča Raguž.

Primjer dobre prakse

U okviru programa kolonije, etnologinja Muzeja Slavonije iz Osijeka **Tünde Šipoš-Živić** održala je predavanje »Baranjski šokački vezovi – zaštićena nematerijalna baština Hrvatske – na primjeru predmeta iz zbirke Muzeja Slavonije«. Cilj ovoga predavanja bio je pokazati primjer dobre prakse očuvanja nematerijalnog kulturnog naslije-

đa u kontekstu upisa u nacionalni registar. Predavanje je održano uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. V. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković** ovom je prigodom predstavila Registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji s naglaskom na očuvanje i promociju naivne umjetnosti u tehnici slame.

»Mi slamarsku tehniku održavamo u praksi na način da se ona danas radi u različitim generacijama, od djece u školama, na Etnokampu Hrvatske čitaonice, u slamarskoj sekciji *Gupca*. Godine 2011. registrirana je Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, što je važan moment u povijesti razvoja slamarstva u Tavankutu, jer posjetitelji na taj način mogu svakoga dana pogledati ili kupiti predmete od slame«, kaže predsjednica Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame **Ljubica Vuković-Dulić**.

Na svečanosti otvorenja kolonije nastupili su folkorasi domaćeg HKPD-a **Matija Gubec**, kao i gosti – članovi Folklornog ansambla Centra za tradicijsku kulturu Varaždin. Tada je priređena i izložba radova s lanjske kolonije.

Izložba radova nastalih na ovogodišnjoj koloniji bit će otvorena tradicionalno uoči subotičke *Dužijance*, u petak, 11. kolovoza, u predvorju Gradske kuće.

D. B. P.

Tabla o donaciji

Bivši predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Branko Horvat** donirao je 2012. toj udruzi objekt u kojem se danas nalaze prostorije za rad Udruge i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame. Svečanim postavljanjem table na darivani objekt u ponedjeljak, 10. srpnja, iskazana je zahvalnost donatoru i trajno obilježen ovaj čin donatorstva.

Godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Plesovi i pjesme za vjernu publiku

HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta poznat je i po svojem Folklornom odjelu, odnosno izvođenju i očuvanju narodnih plesova, pjesama i nošnje. Godišnji koncert *Gupčeva* Folklornoga odjela održan je u nedjelju, 9. srpnja, u punoj dvorani mjesnog Doma kulture.

Svoje umijeće, odnosno ono što su naučili ili usavršili od prošle jeseni, prikazale su sve tri skupine Odjela – mlađa, srednja i reprezentativna. Uz tradicionalne bunjevačke plesove (koje su izvele sve tri skupine), srednja skupina izvela je mađarske i plesove iz Dragačeva, a reprezentativna skupina predstavila se vlaškim plesovima, plesovima iz Šumadije te novom, premijernom koreografijom – Trogirskom kvadrijom.

Veterani nisu bili u mogućnosti nastupiti na ovom koncertu, ali ih, kako kažu u Odjelu, očekuju na božićnom koncertu.

U tri skupine Folklornog odjela aktivno je ukupno oko devedeset članova. Voditelj reprezentativne i srednje skupine je **Darko Prčić** a mlađe **Sanda Benčik**.

»Ovo je koncert u povodu kraja akademske godine, sada idemo organizirano na ljetovanje, pa imamo malu pauzu, i onda kreće nova školska godina a s time i naš rad. U godini za nama imali smo puno gostovanja, bili smo više puta u Hrvatskoj – Varaždinu, Ludbregu, Velikoj i Đakovu, u Kačmaru u Mađarskoj te u Lazarevcu. Nastupamo i u programima vezanim za *dužijance* u Tavankutu i Subotici. Što se tiče ljetovanja, ove godine ćemo ići u Herceg Novi gdje smo bili i prije dvije godine«, kaže Darko Prčić.

Folklorashe prati glazbeni ansambl kojeg čine članovi HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice.

Godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* održan je u sklopu *Tavankutskog kulturnog lita*.

D. B. P.

Ilustrirani časopis za kulturu življenja

Novi broj *Revije Dužijanca*

Nedavno je izišao novi, 12. broj *Revije Dužijaca*, ilustriranog časopisa za kulturu življenja kojeg izdaje UBH *Dužijanca* iz Subotice. Izlazeći kao godišnjak, revija piše o aktivnostima i manifestacijama koje je UBH *Dužijanca* priredila između dva blagoslova polja (kojima počinje program *Dužijance*), od 25. travnja 2022. do 25. travnja 2023. godine.

Dužijanca je 2022. godine održana 112. put i imala je, po običaju, veliki broj programa (od subotičke i okolnih, seoskih dužijnaci, preko Takmičenja risara, do izložaba, književnih večeri i sl.) a treći put izišla je iz subotičkih okvira. Naime, nakon predstavljanja *Dužijance* u Zagrebu 2018., potom u Baji 2021., *Dužijanca* je gostovala u Novom Sadu, upravo u godini kada je ovaj grad ponio titulu Europske prijestolnice kulture.

Revija se bavi i temama vezanim za duhovnost (150 godina od rođenja crkvene naučiteljice sv. **Male Terezije**), nematerijalnu kulturnu baštinu Hrvata u Srbiji, donosi priče o podacima o *Dužijanci* koji se čuvaju u Povijesnom arhivu Subotice,

o povijesti *Dužijance* u Tavankutu, o 30 godina objedinjene crkvene i gradske *Dužijance*, o sudjelovanju mladih u organizaciji ove najveće manifestacije bunjevačkih Hrvata. Tu su i tekstovi koji govore o glazbenom fundusu vezanom za proslavu *Dužijance*, o čuvanju tradicije kroz šivanje novih nošnji, o vještini povezivanja marama kod bunjevačke nošnje, o potrebi osnivanja Muzeja dužijance.

Ususret ovogodišnjoj *Dužijanci* u Mostaru, piše se i o dosadašnjim pohodima ovdašnjih bunjevačkih Hrvata svojem zapadnohercegovačkom »starom kraju«. Časopis je obogaćen brojnim fotografijama.

»Dragi čitatelji, nadam se da će vam odabir tema i tekstova biti zanimljiv, jer *Revija* nije samo dokument jednog vremena već živo tkivo duha Hrvata Bunjevaca«, navodi u uvodnom tekstu urednica časopisa **Nela Skenderović**.

Po cijeni od 600 dinara, revija će se moći kupiti u sjedištu UBH *Dužijanca* (Beogradska cesta 52, Subotica) na programima u sklopu *Dužijance* te u župama.

D. B. P.

KUDH *Bodrog* iz Monoštora

Kraljice *Bodroga* na »vezovskoj« misi u Đakovu

Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* i orguljaš **Nikola Čutura** u ime KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora predvodili su liturgijsko pjevanje na »vezovskoj misi« za sve sudionike i goste 57. Đakovačkih vezova. Misa je služena u đakovačkoj prvostolnici u nedjelju, 9. srpnja, a predslavio ju je đakovačko-osječki nadbiskup **Đuro Hranić**.

»Đakovo, fala na poverenju i na Vašem divnom gostoprimstvu. Uživali smo«, objavio je KUDH *Bodrog* na svojoj Facebook stranici.

H. R.

Komorni zbor **IVAN FILIPOVIĆ**
ZAGREB VOICES
Dirigent Goran Jerković

A CAPPELLA

Katedrala sv. Terezije Avilske
Trg Sv. Terezije 1, SUBOTICA
Subota, 15.7.2023. u 20 sati

Župna crkva Imena Marijina,
Katolička porta 3, NOVI SAD
Nedjelja, 16.7.2023. u 20 sati

Program: Čajkovski, Gjerilo, Duruflé, Lauridsen, Mendelssohn, Uhlík i dr.

ULAZ SLOBODAN

Organizator: Subotička biskupija - glazbena sekcija
www.kzif.hr

In memoriam:

Marija Vojnić
(1948. – 2023.)

Nakon kratke bolesti, u Tavankutu je 11. srpnja, u 75. godini života, preminula umjetnica u tehnici slame i slikarica Marija Vojnić (rođena Beneš). Osnovnu školu završila je u Tavankutu, srednju školu Primijenjenih umjetnosti završila je u Novom Sadu 1968. godine, a nakon toga se zaposlila u kao grafička dizajnerica u poduzeću *Dekor* odakle je i otišla u mirovinu.

Bila je članica Likovne kolonije *Grupa šestorica* tavankutskog KUD-a *Matija Gubec* od 1962. godine s brojnim

drugim uglednim umjetnicima. Godine 1972. uslijedila je stanka u njezinu radu, a slikarstvu se vraća 1988. godine. Kao slikarica, stvarala je u tehnici ulja na platnu, akvarela i pastela. Stvarala je i u tehnici slame, a od samih početaka visoko je uključena sudionica Prve kolonije naive u tehnici slame sve do konca života.

Nadahnuće za djela nalazila je u seoskom životu i tradiciji bunjevačkih Hrvata na sjeveru Bačke, ali i u okolnoj prirodi. Izlagala je skupno, a kao slikarica imala je i nekoliko samostalnih izložaba, prvu 1972. u Subotici, drugu 2006. u Subotici, a treću 2010. u Zagrebu.

Bila je posvećena razvoju hrvatske kulturne baštine, kroz brojne aktivnosti i manifestacije u okviru HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, ističu u toj udruzi.

Marija Vojnić sahranjena je 12. srpnja na mjesnom groblju u Donjem Tavankutu.

H. R.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjekov život je prolazan i u jednom trenutku završava smrću. Ljudi su se oduvijek bojali smrti, jer nisu znali što se iza nje krije, ništavilo ili drukčiji vid života. Što god da bilo, čovjeku je nepoznato i zato se smrti boji, te mu je ovaj život drag koliko god da je težak. Tako je ono što razlikuje vjernika od nevjernika upravo odnos prema smrti. Vjernik čvrsto vjeruje da život ne završava smrću nego je smrt samo prijelaz s ovoga svijeta u vječnost k Ocu. Nevjernik se smrti boji, pokušava je odgoditi, ne želi na nju misliti, a vjernik se smrti raduje, jer želi doći k Ocu na nebesima, jer zna da je Bog za svoju djecu pripremio vječnu radost nakon ove doline suza. Osnajeni tom vjerom, prvi kršćani se nisu bojali mučeništva; mnogi sveci i u kasnijoj povijesti Crkve željeli su položiti život za Krista. Mi rijetko o tome mislimo i ponekad smo sličniji nevjernicima koji se boje smrti, jer su i suviše vezani za prolaznost ovoga svijeta. Zato Pavlova ohrabrenja u Poslanici Rimljanima nikada ne mogu prestati biti aktualna.

Život je ispunjen patnjama

Pavao Rimljanima poručuje: »Sve patnje sadašnjega vremena nisu ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama« (Rim 8,18). Čovjekov život na zemlji opterećen je različitim patnjama. Bolest, siromaštvo, progoni, odbačenost od najvoljenijih, posao, obiteljski problemi..., mnogo toga tišti samo jednoga čovjeka. Nema osobe koja je hodila ovim svijetom, a da patnja nije bila dio njezina života. Bog je uvijek naklonjen patnicima, što i Sveto pismo potvrđuje. Patnju dopušta iz različitih razloga, nekada ih spoznamo, a nekada ne. Ipak znamo da će patnja nevinog patnika biti u nebu nagrađena.

Međutim, Bog posebno vrednuje patnju radi vjere. Onaj koji trpi samo

Život za vječnost

zato što je vjernik, što živi prema Božjem zakonu i ne da se pokolebati društvenim normama bit će za to od Boga nagrađen. I Isus je kazao: »Blago vama kad vas zamrze ljudi i kad vas izopće i pogrde te izbace ime vaše kao zločinačko zbog Sina Čovječjega! Radujte se u dan onaj i poskakujte: evo, plaća vaša velika je na nebu« (Lk 6,22-23). Isusova obećanja nisu nikada prazna, tako da nagrada na nebu dočekuje svakoga koji odluči ostati uz Krista i onda kada je zbog toga odbačen od svijeta, pogrđen i ponižen, onda kada ga različite patnje i nepravde snalaze zbog njegove vjere.

Vrijedi patiti radi Krista

Jesmo li uistinu takvi vjernici koji se žele izložiti zbog Krista i njegove riječi? Prihvaćamo li da je na ovome svijetu sve prolazno, a da nas pravi život čeka tek poslije smrti, koja je kraj samo iz perspektive ovoga svijeta? Isus u prispodobi o sijaču kaže da su oni koji od njegove riječi odustaju onda kada nastupe progoni i nevolje, poput kamenitog tla na kojem sjeme uzraste, ali se zbog sunca osuši (usp. Mt 13,1-23). Riječ je posijana u srcu svakog od nas. Jesmo li plodno ili kamenito tlo, za to se sami opredjeljujemo. Uz Božju pomoć itekako možemo donijeti ploda, čak iako su oko nas oni koji će nas zbog toga poniziti, označiti različitim pogrdnim naslovima, čak marginalizirati. Teško je čovjeku prihvatiti patnju, ali ako zna da će njegova patnja biti mnogostruko nagrađena, i to ne ljudskim, prolaznim nagradama, nego vječnom radošću, onda će je prigrliti. Onaj koji grli križ na ovome svijetu zna da je vječnost njegovo odredište. To je onaj koji vjeruje zaista, bez sumnje, bez zadržke, to je onaj koji predaje svoj život u Božje ruke.

Družba Kćeri milosrđa – 100 godina u Subotici (V. dio)

Nova filijala u Subotici

Zajednica Raspetog Krista u Aleksandrovu službeno je otvorena 1. siječnja 1974. godine, a prve sestre koje su djelovale u ovoj filijali su: s. M. Berta Kašnar, s. M. Cvijeta Mesaroš, s. M. Ljiljana Cvijin i s. M. Česlava Ćorić.

Proteklo stoljeće boravka i rada sestara Družbe Kćeri milosrđa u Subotici je nemoguće u potpunosti opisati i spomenuti sve ono što su sestre uradile za djecu, mlade, obitelji, za župljane i općenito žitelje Subotice. Među ovih stotinu godina pojedini datumi mogu se pisati velikim slovom, i danas kad ih analiziramo nas vraćaju u vrijeme siromaštva, skromnosti i upravo, kako i u nazivu Družbe stoji – milosrđa.

Od djece do starica

Godina 1968. osobito je značajna za Subotičku biskupiju, koja je proglašena samostalnom 30. lipnja spomenute godine. Početkom iste godine sestre su dobile novi oltar u kapelici Zavoda. Krajem ove godine vodovod u Zavodu spojen je s gradskim i kupljen je prvi stroj za pranje rublje. Iduću godinu obilježili su brojni radovi na popravci oko kuće, kao i gospodarske kuće koja je bila u ruševnom stanju, kako se navodi u zapisima Družbe. Sve župljane, pa samim time i sestre, 23. svibnja 1969. iznenadila je smrt župnika preč. **Ivana Kujundžića** kojemu su sestre davale injekcije i uvijek mu bile pri ruci. Za novog župnika došao je vlč. **Blaško Dekanj**, koji je župu preuzeo u rujnu iste godine.

Godina, 1970., donosi niz važnih momenata za djelovanje sestara. Tada su sve pokojne sestre koje su bile pokopane u tuđe grobnice prebačene u zajedničku grobnicu koju je još 1947. godine darovala obitelj **Dulić**, rodbina s. **Jelisave Dulić**. Grobnica se nalazi na Kerskom groblju, odmah pored kapelice sv. Ane i danas je u vlasništvu sestara.

Te godine (1970.) se radilo na vanjskoj i unutarnjoj fasadi Zavoda sv. Terezije, kako stoji u zapisima, uz velike napore i troškove koji su bili potpomognuti od strane Caritasa.

Dolaskom novog župnika pokrenulo se pitanje vjeronaučne dvorane za davanje priredbi i sate vjeronauka koji su do sada bili održavani u sakristiji. Već iste godine u prosincu, u novoj dvorani je održana priredba koju su sestre pripremile s djecom na vjeronauku.

Kapelica u Zavodu sv. Terezije

Na blagdan Bezgrješnog začeća, 8. prosinca 1970., određeno je da se u cijeloj Družbi promijeni redovničko odijelo prema savjetu II. Vatikanskog koncila.

Naredne godine, 1. travnja, sestre su na molbu župnika vlč. Dekanja preuzele župnu crkvu u potpunom smislu kao sakristanke, a prva među njima bila je s. **Sibila**. Njezina je dužnost bila rediti i ukrašavati oltare, mesti i prati crkvu, biti nazočna kod svih crkvenih obreda, obla-

čiti svećenika i uvijek biti u crkvi kada su neka događanja. Iste godine sestre su počele primati starice uz dozvolu poglavara, kako bi se stanje uzdržavanja popravilo. Budući da su im prostorije bile velike, radi djece i raznih sastanaka društava, naredne godine, 1972., su počele s radovima pregrađivanja kako bi imale više manjih prostorija za nekoliko baka o kojima su skrbile. Zanimljiv je podatak da su sestre s ovom djelatnošću nastavile sve do danas, te se i danas brinu o teško bolesnim staricama.

Dolazak i djelovanje sestara u Aleksandrovu

Dok je župnik u subotičkoj gradskoj četvrti Aleksandrovo dr. **Andrija Kopilović** stanovao u biskupskom domu, zatražio je od poglavara Družbe dvije sestre koje bi stanovale blizu tadašnje bogomolje da bi bile na raspolaganje župljanima. Tako je i bilo. Dvije prve sestre stigle su 1. listopada 1972. godine. Preuzele su orguljašku službu i katehezu. U zapisima se navodi da su još dvije sestre došle u ovu filijalu i to kada su odustale od boravka u Vajskoj. Zajednica Raspetog Krista u Aleksandrovu službeno je otvorena 1. siječnja 1974. godine, a prve sestre

koje su djelovale u ovoj filijali su: s. **M. Berta Kašnar**, s. **M. Cvijeta Mesaroš**, s. **M. Ljiljana Cvijin** i s. **M. Česlava Čorić**. Tu su sestre bile uspješne i u brizi za stare i bolesne, znale su ih posebno oduševiti za božićnu i uskršnu ispovijed i pričest. Na području ove župe je prošteništa Majke Božje na Bunariću, gdje su sestre pripremale oltar i program za hodočasnike. Kroz period boravka sestara u Aleksandrovu, dugi niz godina sestre su vodile pjevanje, djelovale su u župnoj katehezi, uvježbavale su djecu za kraljičko pjevanje, vodile su brigu o orguljaškoj službi za hrvatski i mađarski jezik. Bile su u sakristiji, pekle hostije. Vodile su i župno domaćinstvo, te sudjelovale u duhovnim obnovama svih staleža. S. **Eleonora Merko- vić** je bila od pomoći župniku za hodočašća u Lourdes i Fatimu, a svake godine je vodila mlade na hodočašća u Taizé, na hodočašća Mira u Zagrebu i na Europske susrete mladih. Ujedno, sestre su se brinule za siromahe, a imale su u župi i župni karitas. Svake nedjelje i blagdanima sestre bi nosile svetu pričest bolesnicima. Godinama su predavale u klasičnoj gimnaziji *Paulinum* hrvatski jezik, biskupu su predavale talijanski jezik, te su prevodile talijansku korespondenciju za potrebe biskupije. Bile su angažirane i u Institutu *Ivan Antunović* i u Subotičkoj matici. Sestre su se iz ove subotičke župe povukle 17. veljače 2013. godine, a u toj kući sada se nalazi vrtić *Marija Petković – Biser*.

Ako se vratimo unazad, u spisima nalazimo da su sedamdesetih godina sestre puno radile na uređenju Zavoda sv. Terezije, kao i na duhovnom planu sudjelujući na raznim duhovnim obnovama i susretima s drugim sestrama. Filijala Raspetog Krista u Aleksandrovu je već 1977. godine pripojena Zavodu i sva pitanja i problemi su ovdje rješavani.

Dozvolom poglavara i uz pomoć Caritasa i Generalice je u kuću, odnosno Zavod sv. Terezije 1980. godine je uvedeno centralno, tj. etažno grijanje, dok je sljedeće godine, 1981., uređena kućna kapelica kada je oltar u kapelici okrenut prema narodu. Jubilej, 75 godina od dolaska sestara u Suboticu, proslavljen je 1998. godine.

Ž. V.

nastavlja se

Podaci i fotografije korišteni iz arhiva Družbe

s. Zita Vuletić s djecom, 1984.

O prezimenima bačkih Hrvata (L.)

Vidaković Dokman

Vidakovići su jedno od najrazgranatijih hrvatskih rodova u Subotici, a možda i u Bačkoj. Svi vode podrijetlo od bratstva koje su činila petorica braće: **Đuro**, **Ivan**, **Baltazar** (u puku zvan **Božo**), **Marko**, **Matija** i **Ivan**. Kao što je poznato, zbog zasluga za Bečki dvor Đuro i njegova braća sa svojim obiteljima dobili su od austrijskog cara **Leopolda I.** 1. svibnja 1690. plemstvo. U povelji se ističe da je plemstvo izdano pošto je Đuro prihvatio svetu vjeru katoličku. Mađarski historik **Gyula Dudás** tumači ove navode kao da su Đuro i njegova braća zapravo konvertirali iz pravoslavne vjere u katoličku. Dudásevo znanje o bratstvu Vidakovića uglavnom se svodi na nekoliko navoda opće prirode: Đuro Vidaković i njegovi bunjevački drugovi (bunjevác társai) tražili su 1687. od Dvorskog ratnog vijeća u Beču mjesto za stanovanje (lakhelyet) i zemlju za prehranjivanje (földet) njihove skupine od 5.000 ljudi (ötezred magukkal) uz obećanje da će se boriti protiv Turaka-Osmanlija. Tako se na ovaj prostor (Bačka) u Suboticu naselila i ova obitelj, čije plemstvo je 1690. kao kapetan subotičke milicije (a szabadkai helyőrség) dobio Đuro Vidaković, koja je 1718. potvrđena na temelju grbovnice (armális). Petar, Andrija, Josip i Ilija ubilježeni su u spisak plemića kao stanovnici Lemeša, gdje je ova obitelj 1803. dobila donaciju (tj. zemljište u svoje vlasništvo). I to je, doslovno, sve što Dudás zna o Vidakovićima. Više podataka o Vidakovićima je pronašao **Josip Vojnić od Bajše**.

Rodovi

Grbovnica Đure Vidakovića dospjela je vremenom u posjed Vidakovića, koji su prozvani Ljutini. Jedan pripadnik tog ogranka, **Đuro** je pisao Bačkoj županiji 1821. da je grbovnicu naslijedio od svog »praoca« Đure. Povelja se nalazila u vlasništvu Ljutinih pod kraj 19. st. O tome svjedoče **István Iványi** i policijski komesar (rendőrbiztos) **Marko Vidaković (Hadnad)**, otac **Željka Vidakovića** (1904. – 1927.), jednog od agilnih društvenih radnika 1920-ih, predsjednik Katoličkog orla i prijatelj **Lazara Prčića** i **Ljudevita Vujkovića Lamića**. Pod prilično nerazjašnjenim okolnostima izvorna grbovnica Vidakovića je nestala 1910-ih. U međuvremenu, izređalo se nekoliko generacija Vidakovića. Godine 1841. u Aljmašu, Lemešu, Subotici i drugim bačkim mjestima zabilježeno je 196 plemenitih Vidakovića. Razlikovali su se po svojim »prdačnim« imenima. U Subotici je dokumentirano 34 Hadnađevih, 18 **Dokmanovih**, 14 **Mukićevih**, 4 **Klinčarevih**, 7 **Ljutinih** i 14 **Božanovih**. Od Hadnađevih se proslavio **Kalman**, jedan od graditelja Gradske kuće u Subotici, kasnije gradski arhitekt. Od Mukićevih se isticao trgovac **Veco (ili Felo)**, jedan od zastupnika na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 1918. Nestao je na Križnom putu kod Bleiburga 1945. sa sinom **Pericom**, novinarom.

Slika Željka Vidakovića Dokmana

Njegova kći je bila časna sestra **Fides**. Od Božanovih se istaknuo **Albe Vidaković**, svećenik i skladatelj, čiji stric je bio **Antun**, prorežimski Bunjevac i senator Dunavske banovine. Od Dokmanovih je poznat **Željko Vidaković**, slikar.

Vidaković Dokman

»Prdačno« ime Dokman registrirano je već u prvim desetljećima 19. st. Na popisu plemića 1841. od Dokmanovih se javljaju **Perka r. Kopunović**, udova **Alekse Vidakovića** (umro 4. IX. 1841.) i Aleksini sinovi iz prvog braka (s **Lucijom Čović**): **Nikola** (r. 1807.) i **Joso** (r. 1810.). Josip je zapravo otac šukundjeda **Željka Vidakovića**, slikara, čija genealogija se sa sigurnošću može pratiti do 8. koljena: **Bonaventura** i **Ana** (N.); **Krišto** (r. 27. VII. 1751.) i **Julijana Tumbas Loketić** (vj. 17. XI. 1771.); **Aleksandar** (r. 5. II. 1783.) i **Lucija Čović** (vj. 12. XI. 1800.); **Josip Isak** (r. 17. III. 1810.) i **Marija Vukmanov** (vj. 17. XI. 1830.); **Bolto** (r. 6. I. 1833.) i **Magda Mukić** (vj. 7. XI. 1855.); **Mihajlo** (r. 23. IX. 1857) i **Roza Nemet** (vj. 26. I. 1880.); **Joso** (r. 14. XII. 1896.) i **Katarina Matković Pačirac** (vj. 18. V. 1918.), **Antun** (r. 12. VI. 1924.) i **Barica Vuković**. Teško je sa sigurnošću reći koji je od petorice Vidakovića, čija imena su navedena u grbovnici iz 1690., predak Dokmanovima, jer matične knjige krštenih ne pružaju odgovore na sva pitanja. Vidakovići su kao plemići igrali aktivnu ulogu u županijskom životu počev od obnavljanja Bačke županije koncem 17. st. Brojne dužnosti i prilike ih zatiču na brojnim mjestima u Bačkoj. Stoga ne iznenađuje što ih se nalazi u matičnim knjigama mnogih katoličkih župa u Bačkoj.

Omladinski festival

Zahvaljujući svojim glazbenim entuzijastima okupljenim u OKUD-u *Mladost*, Subotica je 1961. godine jugoslavenskoj kulturnoj povijesti darivala *Omladinski festival*. **Josip Kovač**, idejni začetnik, glazbeni kreator festivala i po mnogima »otac« ove izuzetno značajne glazbene manifestacije svoga vremena, na pitanje u svezi popularne *Omladine* rekao je sljedeće: »Na ovaj pothvat sam se odlučio rukovođen željom da, prije svega mladi, neafirmirani skladatelji, glazbenici i vokalni solisti dobiju priliku izaći na veliku glazbenu scenu«. I pogodio u potpunosti. *Omladinski festival* postao je pravi rasadnik glazbenih talenata diljem nekadašnje zajedničke države koji će vremenom postati velike zvijezde zabavne glazbe.

Na svojoj premijeri, te danas pomalo davne 1961. go-

bacivati buduća velika imena. Svoj zvjezdani start u Subotici su imali među ostalima i **Đorđe Novković**, **Kemal Monteno**, **Zdenko Runjić**, **Jadranka Stojaković**, **Ivica Percl**, **Dalibor Brun**, **Josipa Lisac**, **Bora Đorđević** i drugi vokalni solisti. Svoj medijski debi imale su i rock sastavi: *Indexi*, *Lutajuća srca*, *Pekinška patka*, *Film*, *Piloti*, *Lačni Franz*, KUD *Idijoti*, *Majke*, *Laufer*, *Galija*, *Daleka obala* i dr.

Posljednja *Omladina* u jugoslavenskim okvirima, nakon tri desetljeća kontinuiteta, održana je 1990. godine, a od 147 prijavljenih sastava u službeni natjecateljski program uvršteno je osam. Upriličeno je 30 sati glazbenog programa u kojemu je apsolutnu pobjedu u tri službene festivalske konkurencije (nagrade žirija, publike i novinara) odnio sastav *Deca loših muzičara* iz Beograda s pjesmom *Doživotno osuđen na ljubav*. Nakon natjecateljske finalne večeri u Dvorani sportova, »after program« se preselio u dvoranu HKC-a *Bunjevačko kolo* u kojoj je održana promocija ploča grupe KUD *Idijoti* iz Pule, inače slavodobitnika *Omladine* '87.

Subotičani na Omladinskom festivalu

1961. – **Marika Matijević**, **Franjo Niderholcer**, **Katarina Dorožmai**, **Dijana Jančin**, **Eva Stražarković**, **Marija Vuković**, **Ernest Zvekan**, **Viktor Szabó**, **Ilija Vorgučin**, **Vladimir Štulić**, **Gábor Gencel**; **1962.** – **Katarina Dorožmai**, **Marija Vuković**, **Eva Berleković**, **Svetozar Litavski**, **Marika Matijević**, **Franjo Niderholcer**, **Imre Juhász**, **Stevan Nađ**, **Balázs Aranyos**, duet **Stevanov**; **1963.** – **Svetozar Litavski**, duet **Árpási**, **Katarina Dorožmai**, **Ernest Zvekan**, **Balázs Aranyos**, **Mirjana Stilinović**, **Ratko Bošnjaković**, duet **Stevanov**; **1964.** – **Katarina Dorožmai**, **Katica Bidleg**, **Emilia Szabó**, **Antika Stipić**; **1965.** – **Katarina Dorožmai**, **Katica Bidleg**, **Tamara Šarić**, **Antika Stipić**; **1966.** – **Katarina Dorožmai**, **Katica Bidleg**, **Balázs Aranyos**, **Mihajlo Kovač**; **1967.** – **Marija Maravić**, **Katica Bidleg**, **Stojan Zerzevski**, **Mihajlo Kovač**; **1968.** – **Mihajlo Kovač**, **Stojan Zerzevski**, **Mića Novaković**; **1969.** – **Marinko Rudić**, **Ratko Kraljević**; **1970.** – **Mihajlo Kovač**, **Ladislav Mezei**; **1972.** – **Ladislav Mezei**; **1973.** – **Borislav Platiša**, **Ratko Kraljević**; **1974.** – **Ivica Tomović**, **Borislav Platiša**, **Ratko Kraljević**; **1977.** – **Ivica Tomović**, **Ratko Kraljević**; **1979.** – **Severni vetar**, **Tibor Spiegel i prijatelji**; **1981.** – **Bolid**, **Dragica Stankov**; **1982.** – **Gabrijela Kričković**; **1983.** – **Dragica Stankov**, **Parudaštri**, **Stručni nalaz**, **Slavica Raguž**; **1984.** – **Kornél Szabó**; **1985.** – *Cmok+*

D. P.

dine, na *Omladinskom festivalu* u Subotici se u finalnom programu održanom u utorak, 5. prosinca, u dvorani Narodnog kazališta natjecalo devet kompozicija i izvođača izabranih u konkurenciji više od stotinu pristiglih glazbenih kandidatura na prethodno raspisani natječaj. Prvo mjesto na prvoj *Omladini*, prema ocjeni stručnog žirija, osvojio je **Kornelije Kovač** s kompozicijom *Daj mi osmeh*. Druga nagrada je pripala, također subotičkom autoru, **Szilveszteru Lévyu** za *Zvezdu sreće*, dok je treće mjesto zauzela skladba *Leto je prošlo* u izvođenju **Živka Janjića** i **Vlade Ljubičića**. Programskim statutom uspostavljena je i specijalna nagrada publike koja je premijerno pripala **Lajosu Kuraiu** za pjesmu *Macko*, te nagrada za najbolji tekst koja je otišla u ruke **Vojina Dolinke** (*Traganje u kiši*). Posebnu nagradu za najmlađeg izvođača ponijela je šestogodišnja **Evika Stražarković**.

I tako se glazbeni kotač jugoslavenske omladinske glazbene scene nezaustavljivo zakotrljao i sljedećim godinama kao na svojevrsnoj nezaustavljivoj traci počeo iz-

HGU Festival bunjevački pisama u Rijeci

S tamburom i na more

Članovi Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* boravili su od 3. do 8. srpnja u Rijeci gdje su održali *Ljetnu školu tambure*. No, uz tamburu, sviranje i pripreme imali su prostora i za kupanje, druženje i zabavu koju će pamti.

Na zasluženju, istina i radno ljetovanje išli su članovi Dječjeg i Festivalnog orkestra koji su ujedno pripremali i *Smotru dječjih pjevača i zborova*. Kako bi dio svog rada i umijeća pokazali i domaćinima, te im i zahvalili, u petak navečer su održali ljetni koncert u atriju Učeničkog doma *Podmurvice*, gdje su bili i smješteni. Na koncertu im se pridružila i stalna suradnica prof. **Tamara Štricki-Seg** koja je u pratnji orkestra izvela nekoliko tradicijskih bunjevačkih pjesama.

Zahvaljujući suvremenoj tehnologiji, mladi su izradili plakat i polijepili ga po mjestu, te su se ovome koncertu odazvali i mještani Rijeke, a koncert je prenošen uživo putem Facebook stranice Udruge, te ga je u realnom vremenu pratilo 200 ljudi. Svi oni koji žele koncert mogu i odloženo pogledati.

»Bilo je ovo izuzetno iskustvo. Istina kratko, ali djeca su puna dojмова. Rekla bih da je ovo bio zaslužen, te ujedno i radni odmor. Mislim da su zaslužili ovaj odlazak na more, jer cijele godine bez prekida radimo, pa tako i sada

iako smo ovdje i odmarali i kupali se, te jačali prijateljstvo i zajedništvo. Proveli smo šest predivnih dana u Učeničkom domu zahvaljujući ravnateljici doma **Ljiljani Kencel** i županu Primorsko-goranske županije **Zlatku Komadini**, koji su nam osigurali ovo radno ljetovanje. Na nama je bilo platiti put, a sve ostalo su nam oni osigurali i na tome im se i ovom prilikom zahvaljujemo», priča voditeljica i dirigentica **Mira Temunović**.

Tijekom boravka u Rijeci tamburaši su imali priliku i obići sam grad, katedralu sv. Vida, vilu **Ružić**, a po povratku su svratili i na Gospino svetište na Trsatu.

Ž. V.

Počele prijave za XVI. Etnokamp Uskrs ljeti

Ako želite pjevati, igrati, glumiti, recitirati, praviti uratke, upoznati običaje, kuhati, razgovarati i promišljati o Uskrsu i tijekom ljeta, a mislite da to nije moguće, obvezno se prijavite na ovogodišnji Etnokamp Hrvatske čitaonice koji će biti održan od 14. do 18. kolovoza u domu DSHV-a u Subotici. Baš kao i prije nekoliko godina kada je u Etnokampu sve bilo u znaku Božića, ovaj 16. po redu će za temu imati najveći i najvažniji kršćanski blagdan Uskrs. Bit će zabavno, edukativno i za pamćenje, a najavljuju i neka iznenađenja. Stoga, osigurajte sebi mjesto na vrijeme jer je ograničen broj polaznika. Prijave se primaju do popunjenja predviđenog broja, odnosno do 4. kolovoza, putem telefona, Vibera ili

Whats up-a: 069 1017090 ili na e-mail: bernadica@gmail.com. Etnokamp je namijenjen učenicima osnovnoškolske dobi, a cijena petodnevno aranžmana je svega 1.200 dinara i ako netko nije u mogućnosti platiti ovaj iznos to svakako nije prepreka za sudjelovanje u Etnokampu.

Vidimo se!

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETIM ZAHTJEVIMA ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP »Vodovod i kanalizacija«, Trg Lazara Nešića 9/a, Subotica, podnio je dana 4. 7. 2023. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš sljedećih projekata:

1. Magistralni vodovod Subotica-Tavankut sa spremnikom, crnom stanicom u Mirgešu i pripadajući distributivni sustav – distributivna mreža Gornji Tavankut, na katastarskim parcelama 10721, 10705, 7187, 7875, 10722, 10713, 10714, 7406, 10715, 10723, 7470, 4481, 4083, 4167 i 4441 K. O. Tavankut;

2. Magistralni vodovod Subotica-Tavankut sa spremnikom, crnom stanicom u Mirgešu i pripadajući distributivni sustav – distributivna mreža Donji Tavankut, na katastarskim parcelama 10693, 10699/1, 10646, 10718, 6668, 6157, 10717, 6185, 10698, 10696, 10685/1, 6929, 6890, 5421, 6937, 5375, 5485, 5432, 5452, 5399/2, 6958, 5347, 5513, 5484, 5521/1, 5562 i 5317 K. O. Tavankut;

3. Magistralni vodovod Subotica-Tavankut sa spremnikom, crnom stanicom u Mirgešu i pripadajući distributivni sustav – distributivna mreža Mirgeš, na katastarskim parcelama 902/2, 10693, 10691, 363, 538, 10692, 10694, 753, 10689/3, 754, 755, 902/3, 902/1, 772, 839, 901, 838, i 870 KO Tavankut; k. p. 41117 i 41052 K. O. Donji Grad.

Zahtjevi su evidentirani u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojevima IV-08/I-501-137/2023, IV-08/I-501-138/2023 i IV-08/I-501-139/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnih zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 18. 7. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Novih deset

Grad koji ima moć

Da su popisi moja skrivena strast nije ništa novo jer često radim popise destinacija, bilo da se radi o slapovima, najljepšim šumama, najskupljim destinacijama, najjeftinijim i tako dalje... Danas sam saznala da postoji i lista najmoćnijih gradova na svijetu. Dobro, to nije veliko iznenađenje, naravno da postoji. Više su me zbunili parametri odabira. Zapravo, pitanje je što jedan grad čini moćnim. Nekako je moć u rukama jakog, a grad nema ni ruku ni snage, onakvim kakvom je mi mjerimo.

Općenito, najjači turistički gradovi birani su s obzirom na količinu novca koju turisti u njima potroše, što je u analizu uključilo i cijene raznih ulaznica, ali i koliko čelnici ulažu u kulturu i turizam samog grada.

Svjetsko vijeće za putovanja i turizam, britanska ne-profitna organizacija, analizirala je podatke o turizmu za 2022. godinu i objavila koji su to gradovi u kojima se troše najveće količine novca.

Pariz je zauzeo prvo mjesto. Iskreno, nisam to očekivala jer je blizu i nekako preromantičan da bi bio toliko skup. Znam da mi logika nije baš dobra, pa se vratimo na informaciju o prvom mjestu.

Prema ovoj britanskoj organizaciji, gradski turizam u Parizu doprinio je 35,65 milijardi dolara bruto domaćem proizvodu, najviše od svih gradova na svijetu u 2022. Prema nekim očekivanjima, Francuska će do 2025. postati najposjećenija zemlja na svijetu, a sasvim je jasno da će Grad svjetlosti tome dati veliki doprinos, pogotovo s epitetom najmoćnijeg grada na svijetu. Kad tome dodamo da se Pariz sprema za domaćinstvo Ljetnih olimpijskih igara 2024. godine, teško će mu preuzeti prvo mjesto.

Na drugom mjestu, s tri milijarde dolara manje od Pariza kada je riječ o turističkom gospodarstvu, nalazi se moćni Peking. Njegova se povijest proteže unatrag tri tisuće godina i održava popularne atrakcije kao što su Nacionalni muzej Kine, kompleks Zabranjenog grada, Hram neba i druge atrakcije.

Tematski parkovi i luke za krstarenja, Walt Disney World Resorts i Universal Studios Orlando parkovi čine Orlando i Floridu trećim najmoćnijim gradom na svijetu. Ova destinacija pravi je magnet za sve obiteljske novčanike, a tome svakako pridonose i pozivnice Disneya, čarobnjački svijet *Harryja Pottera*, *Ratova zvijezda* i svih drugih čarolija.

Lista će sada ići od Kine do Amerike, a Šangaj, koji je treći najveći grad na svijetu, zauzet će četvrto mjesto. Grad je poznat po Bundu, svom obalnom području u europskom stilu sa zgradama iz kolonijalnog doba, iako ostale atrakcije uključuju Yu Garden, Shanghai Disneyland Park i mnoštvo drugih atrakcija u kojima možete uživati.

Čudno ili ne, ali najveće kockarsko gnijezdo zauzima tek peto mjesto kada rangiramo po novcu. Las Vegas je centar zabave, stvoren s jedinom svrhom da putnicima

omogućiti opuštanje, kockanje i zabavu. Svjetski poznati izvođači, nevjerojatan smještaj, velebna kockarnica i moderni restorani doprinose tome da je Las Vegas peta najmoćnija destinacija na svijetu.

Šesto mjesto ide Velikoj jabuci. Svjetski poznati muzeji i izvedbene umjetnosti, arhitektonski dragulji poput Central Parka i Empire State Buildinga privlače milijune turista iz cijelog svijeta. Malo je onih koji nikada nisu poželjeli naći se u New Yorku.

Kombinacija hipermodernog napretka i tradicionalne kulture japanske prijestolnice dovodi Tokio na sedmo mjesto ljestvice.

Poznati meksički glavni grad Mexico City dom je uspješne umjetničke i kulturne scene, izvrsne hrane i mnoštva povijesnih znamenitosti u kojima možete uživati, poput Templo Mayor, aztečkog arheološkog nalazišta, što je više nego dovoljno za prihod koji ga tjera na osmo mjesto najmoćnijih.

London je trenutno rangiran kao deveta najmoćnija destinacija na svijetu, sa zaradom od 14,92 milijarde dolara, a predviđa se da će pasti ispod desetog mjesta u sljedećih deset godina.

Posljednji na listi deset najmoćnijih je Guangzhou. Smješten u kontinentalnoj Kini, zapadno od Hong Konga na Bisernoj rijeci, ovaj prostrani grad dom je mnogih arhitektonskih dragulja, poput moderne operne kuće Guangzhou koja gotovo podsjeća na svemirski brod.

Jesu li neki od vaših centi u milijardama koji su svrstali ove gradove tamo gdje jesu?

Gorana Koporan

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 14; 487 40 36; 487 43 36
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-531/2023-04
DATUM: 12. 7. 2023. godine

Na temelju članka 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Sl. list APV*, broj: 14/15 i 10/17), članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 7/23) a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/22 i 27/23 - rebalans), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE, INVESTICIJSKO I TEKUĆE ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2023. GODINU

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/22 i 27/23 - rebalans) i to: za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od 400.000.000,00 dinara (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 320.000.000,00 dinara, na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 80.000.000,00 dinara).

Minimalan iznos sredstava na koji ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine mogu konkurirati je 10.000.000,00 dinara s uračunatim PDV-om.

Sredstva se ne dodjeljuju za financiranje i sufinanciranje izvođenja radova izgradnje i dogradnje.

Sredstva se ne dodjeljuju za radove čije je financiranje u punom iznosu osigurano iz drugih izvora.

Realizacija financijskih obveza obavljat će se sukladno likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnositelji prijave

Podnositelji prijave su:

- škole za osnovno obrazovanje i odgoj i škole za srednje obrazovanje i odgoj na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave;

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine su:

1. Značaj realizacije projekta u odnosu na sigurnost učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte
2. Značaj realizacije projekta u odnosu na osiguravanje kvalitetnih uvjeta za izvođenje odgojno-obrazovnog rada
3. Financijska opravdanost projekta
4. Održivost projekta
5. Lokalni odnosno regionalni značaj projekta
6. Aktivnosti koje su poduzete u cilju realizacije projekta
7. Osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta
8. Iznos sredstava od najma objekta ili dijela objekta koji je uplaćen u proračun Autonomne Pokrajine Vojvodine u prethodnoj kalendarskoj godini u odnosu na godinu kada je raspisan natječaj.

OPĆE SMJERNICE NATJEČAJA

Ukoliko je tehnički moguće projekt realizirati u više neovisnih faza izvođenja radova, podnositelj prijave treba podnijeti prijavu s jasno navedenim fazama za izvođenje radova i naznačenim financijskim sredstvima za sve faze.

Priloženi predmjer i predračun radova treba biti s precizno utvrđenom količinom radova i s tržišnim cijenama, jer će se sredstva podnositelju prijave prenositi nakon provedenog odgovarajućeg postupka nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (a najviše do odobrenog iznosa). Viškove radova i nepredviđene radove Tajništvo neće moći financirati.

Podnositelj prijave, koji je za određeni projekt konkurirao i na drugim mjestima, ima pravo podnošenja prijave i na predmetni natječaj ukoliko u trenutku podnošenja prijave nije imao, niti je mogao imati spoznaju o tome jesu li mu odobrena sredstva po drugom natječaju za predmetni projekt.

U slučaju podnošenja prijave sa sufinanciranjem radova, sredstva osigurana na ime udjela ustanove mogu biti vlastita, iz donacija i iz proračuna svih razina vlasti.

Nakon dodjele sredstava po Natječaju, Korisnik će biti dužan:

* potpisati ugovor o dodjeli proračunskih sredstava s Pokrajinskim tajništvom za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo), kojim će se regulirati međusobna prava i obveze ugovornih strana;

* provesti odgovarajući postupak nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (*Sl. glasnik RS*, broj: 91/19);

* angažirati neovisnu osobu kao stručni nadzor nad izvođenjem predmetnih radova;

* u svemu se pridržavati Upute za realizaciju ugovora o dodjeli novčanih sredstava iz proračuna APV za 2023. godinu.

NAČIN PODNOŠENJA PRIJAVE

Prijave se podnose na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Kompletan natječajna dokumentacija može se preuzeti od 12. 7. 2023. godine na mrežnoj stranici Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs

Prijave se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice s naznakom »za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (prizemlje zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na Natječaj, prilaže se:

A) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA

1. preslika tehničke dokumentacije na temelju koje je tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole izdalo rješenje o odobrenju izvođenja radova (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, a ustanova nije pribavila rješenje o odobrenju za izvođenje radova, ova ustanova podnosi presliku tehničke dokumentacije na temelju koje će nakon pribavljanja suglasnosti za izvođenje radova od strane Pokrajinske vlade, nadležno tijelo izdati rješenje o odobrenju izvođenja radova);

2. preslika rješenja o odobrenju za izvođenje radova koje izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, ustanove koje nisu pribavile rješenje o odobrenju za izvođenje radova, podnose akt nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je priložena tehnička dokumentacija cjelokupna i odgovarajuća, na temelju koje će se po dobivanju suglasnosti Pokrajinske vlade za izvođenje radova izdati rješenje o odobrenju za izvođenje radova);

3. predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

4. u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje radova (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom Izjavom o udjelu u sufinanciranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi);

5. u slučaju da je podnositelj prijave uplatio u proračun Autonomne Pokrajine Vojvodine sredstva od najma

objekta ili dijela objekta u prethodnoj kalendarskoj godini, dostaviti presliku ugovora o najmu i dokaz o izvršenoj uplati (izvadak Uprave za trezor).

B) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE TEKUĆEG ODRŽAVANJA OBJEKATA

1. presliku akta izdanog od strane tijela nadležnog za izdavanje građevinske dozvole, kojim se potvrđuje da je predmetna vrsta radova u priloženom premjeru i predračunu radova, tekuće održavanje objekata, odnosno radovi za koje ne izdaje rješenje o odobrenju za izvođenje radova prema Zakonu o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, broj: 72/09, 81/09 - ispr., 64/10 – odluka US, 24/11, 121/12, 42/13 - odluka US, 50/13 - odluka US, 98/13 - odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – dr. zakon, 9/20 i 52/2021);

2. predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

3. u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje radova (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom Izjavom o udjelu u sufinanciranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi);

4. u slučaju da je podnositelj prijave uplatio u proračun Autonomne Pokrajine Vojvodine sredstva od najma objekta ili dijela objekta u prethodnoj kalendarskoj godini, dostaviti presliku ugovora o najmu i dokaz o izvršenoj uplati (izvadak Uprave za trezor).

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 11.8.2023. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Povjerenstvo neće razmatrati:

* nepotpune prijave;

* nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan natječaja);

* nedopuštene prijave (prijave koje su podnijele neovlaštene osobe i subjekti koji nisu predviđeni Natječajem);

* prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene;

* prijave Korisnika koji u prethodnoj kalendarskoj godini nisu poštovali odredbe Ugovora o dodjeli sredstava iz proračuna APV;

* prijave Korisnika koji u prethodnoj kalendarskoj godini nisu opravdali sredstva dodijeljena iz proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine kroz financijska i narativna izvješća.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internetskoj prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021/487 4614, 021/487 4036 i 021/487 4336

Pokrajinski tajnik, Zsolt Szakállas

Umotvorine

- * Nadaj se čudima, ali se ne oslanjaj na njih.
- * Badava ste primili, badava i dajte.
- * Lažima stigneš svugdje, ali se nemaš gdje vratiti.

Vicevi, šale...

Pita sin tatu:

Tata, tata, kad je zadnji put Hajduk bija prvak?

Ne znan sine, pitaj didu, ili pradiđu.

– Kako bi bilo da nije ovako?

– Vjerojatno bolje.

Mudrolije

- * Ako misliš da možeš ili da ne možeš, u oba slučaja si u pravu.
- * Najveća vrijednost života nije ono što dobivate, najveća vrijednost života je ono što postajete.
- * Neuspjeh je samo prilika da počneš iznova; ovaj put inteligentnije.

Vremeplov – iz naše arhive

Srijemci Srijemu, 2014.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Tarana

Čeljade ko čeljade, al vaki se nije rodio. Mokrom krpom je bio udaren, nisu mu bile sve kocke potaman. Kako je Felo rasto, sve je bio gadniji, al i blendaviji. Ništa on nije čestito uradio, nit je propuštao priliku da kome napakosti. Dobro je znao da će na poslićku bit ben. Starije žene iz komšiluka, kad su ga vidile, krstile se i zavrćale očima prema nebu, divaneći: »Bože, ako do sad nisi poslo antikrista na zemlju, onda je Felo Kurpecov, snaš Cilin, zacigurno antikrist«. Prva komšinca, snaš Roza Morkanka je bila bisna na njeg. Pa kako i ne bi? Zajutra napravila žena tarane, i to fajin. Skinila s košare vrata i metnila na koraće pod zabat, tamo kod kokošinjac. Prostrla po vratima bili čaršap, i to ne makar kaki, nego onaj iz ćerinog štafira, pa po njem rasula taranu da se suši. U to naiđe Felo kroz avliju i pita ga snaš Roza jel bi tio očistit kokošinjac. Oće Felo, al da mu snaš Roza plati oma. Uzme Felo jedan stari vajling, natovari na tragač i krene prema kokošinjcu. Lopatu je našo kod svinjaka, a korovsku metlu u košari pod slimenom. Prođe to tako frtalj sata dok se Felo nije latio posla. Snaš Rozi dosadilo čekat, pa legla praviti podne. Očistio Felo kokošinjac, onako s većeg. Lopatu i metlu metnio kroz budžu, pa će oturat tragač na đubre. Spazi taranu. Sva se žuti na suncu, ta kazo bi ko dukat. Nije snaš Roza žalila jaja kad je zakuvavala i na nov protak ju je istrla. Feli tarana sve oči bode, ne čerez tog što je žuta, već zato što on nije volio taranu. Uzme ti Felo dvi pregršti prava ispod listava i vražije se nasmiije, pa baci na taranu i biž priko mrginja na salaš. A kad je snaš Roza ustala i vidila, sirota je i zaplakala; ta taliko je bila bisna, da ju je svu groznica zatresla. Kad se malo smirila, keceljom je otrla suze, ni pet ni šest, uputi se priko kod snaš Cile. Još s taraba, brez faljen Isus počme ružit Felu i tužit se njegovoj materi čerez svoje tarane. Felo kad je čuo, oma uteko za čardak, a snaš Cili nezgodno, pa će starijem sinu: »Vranje, uvati Felu, pa ga dobro izdevetaj. Ta čuješ šta je taj uradio«. O, sirota snaš Roza! Vranje je bio već dobar klinec od šesnaestak godina, dosta visok i žilav, a Felo je bio desetak godina, mali i krivonog. Trkom Vranje za mlađim bratom oko čardaka. Biži Felo ko da ga vilama bodu. Možda ga Vranje ne bi ni uvatio da se Felo nije okliznio i pao baš nikako prid vratima od čardaka. Tu ga Vranje slepto i udri po turu. Uriče Felo ko da ga živog deru. Uzbunio se i dida Pere, koji je u čardaku odmrvljavo kuruze. On je samo čuo Felinu dreku, al siroma nije vidio. Oslipio je prija dvadesetak godina kad mu čaplja izbila jedno oko, a na drugo, kažu, nikad ni vidio nije. Počme dida Pere bacat klipove na Labanca, jel je pomislio da je ker počo kidat Felu. Tako dida Pere klipom pogodi u glavu bačicu dida Josu, koji se baš trgo na tu silnu galamu, a drimucko je na šamedli. Ispadne mu lula iz usta, a s glave padne šešir, koji mu je još pokojni Pajica kupio za vinčanje. »Apoštola ti!«, vikne bačica dida Joso (to je bila njegova covka). Maši se višnjovca i zamane pa opauči snaš Rozu, koja je baš naišla i to malo višlje debelog mesa. Ona je baš stigla da pomogne Feli. Ta, sažalila se na nesrtnika kad je čula kako urliče. Snaš Roza se tako poplašila, a i zabolilo je, da joj oma prokuvo trbu. Brez zbogom se uputila prema tarabama sitnim koračajima friško, trk u reterat, no nije stigla do njega. Još isto posli podne, prostrla je friško oprane svoje skute. Felo jedno vrime nije prolazio kroz snaš Rozinu ledinu.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Pravoga

Eto, vratili se sa našeg morja i tog trulog Zapada što b' ja reko. Bome, od miline sam par dana naveče zaspavo ko puvak, ne treba nikaka pilura za smirit se jel tako štagod, sam se sitim di smo bili i kako nam bilo. Digo sam se jutroske ranije prija prvog kukurikanja pa ne znam šta ću neg ono što mi du radit. Naranim kokoše, mačke i kerove. Čekam Marina da se digne. Nisam redovno ni završio študiranje kad ono evo ga. Vidim, smije se ko obešenjak pa se mislim da j' ope' štagod odviše dobro naštudio. Ni ne sida redovno već počinje: »Vidim ja, dida, da Vam se baš svidilo na tom našem morju a kako vi voljite kazat i na trulom Zapadu. Evo, ja sade študiram, nočaske sam nasanjo da bi bilo možda lipo da skočimo malo na 'Vezove', do Đakova. Znete na šta mislim. Al ne b da Vas sade nagovaram, možda niste kadri, nemate volje, želju, jel Vas neće pušća«. Ma, ko da mi kogod u dupe šutnio, prst u oko gurnio. Mislim se vidi ti njeg, vrag jedan, pa ću: »Ti vala nisi još ni u prav pišo ka' sam ja tamo bio glavni. Vodio naše, bio prvi, pivo da se zvona nisu čula. E, to j' onda bilo pravoga. Latimo pa se svi opravimo. Ta otimali se da se opravu i idu na 'Vezove'. Muzikante pokupimo. E, to j' bilo pravoga onda. Ta svit i širje nam ni bilo ravni. Bome, ako imaš volju a ni da mi tentaš već pravoga da idemo ja se oma sprimam ako triba«. I ka' j' Marin u kuće reko ku' ćemo u nedilju, počeli bome svi zanoetat. Te biće vrućina, te sam mator, te to ni za mene... Al ka' sam se ja pravoga narogušio, bome svi spuščali brunde i podvili rep. Da viš kako pitu u čega ću se opraviti, očemo slanine ponet za svaki slučaj, rakije jel vina. Marin to oma prisiko, da ništa ne triba, da nas tamo čeku i da nam ništa neće zafalit. Nismo se ni okrenili došla nedilja, a mi za tren ovom Marinovom limuzinom ko lađa stigli u Đakovo. Čeljadi, e tu vam ima pravoga života. Najranije svi zauzmiđu mista da vidu povorku što će proć. Ta sjatila se vala cila država i još širje. Nisam dugo bio pa sam mislio da se zaboravilo na naše staro ruvo, običaje al ovo vam je sve pravoga ko što j' kadgod bilo. Redu se jedni, drugi... ne znaš koji su lipše opraviti, koji lipše pivu i sviru. Ta na tom suncu i dice koji ko da su se vala juče rodili, al bome i ovaki ko što sam ja od sto godina. I sve onako pravoga po starovirski. Pa ka' su onda bisne konje potirali, te jašu te karuce tiru, bičevi pucu. Divojaka i momaka da ti srce poželji. Sve naša dica. Vidi se da su pravoga otraniiti. Da volju i poštivu naše. A ovaj što najavljava sve lipo natenane u sitna criva deklemuje. Nikad kraja. A ka' su svi prošli, čeljad se sjatila u katedralu. E, to vam je misa pravoga. Nemaš di stat. A ka' j' počelo pivanje, tu mi štagod bilo za pripoznat. Nikaki glas, ta isti ko pokojne snaš Janje. Ta, ka' j' pivala orilo se u crkve, baš je pravoga pivala. Vidi Marin da sam zbunit. Smije se i objašnjava kako naše žene pivu misu, a tu što čujem je snaš Janjina unuka Marija. Bože, mislim se, naše žene su ko slavuji, a da j' živa snaš Janja mogla bi s unukom u par. Baš pravoga. Eto, srce mi se baš namistilo. Ne b' mario češće da su »Vezovi«. Prošo nam dan. Ni okrenili se nismo. Ope' ću moć lipo zaspavat. Baš pravoga.

U NEKOLIKO SLIKA

Bač - *Mirisi iz bakinog kuvara*

Uvijača s orasima i cimetom

Tradicionalni kolač uvijača, ili kako ga neko zove štrudla, pripremao se u gotovo svakom domaćinstvu u srijemskim selima nedjeljom i za velike blagdane. Tradicionalna priprema ovog kolača sačuvana je do danas, ali uglavnom kod starijih domaćica. To je kolač od dizanog tijesta s nadjevom od orasa, maka, rogača, cimeta ili kakaa. Domaćice su ga nekada pekly u zidanim pećima gdje se pekao kruh a danas, budući da takvih peći više nema, peku se u pećnicama na štednjacima. Recept za ovaj starinski kolač s nama je podijelila baka **Anica Pinterović** iz Gibarca.

Sastojci:

kvasac
 1l mlijeka
 2 jaja
 pola šalice vode
 1 žličica šećera
 prstohvat soli
 žlica masti (ili ulja)
 1,5 kg brašna

Sastojci za nadjev:

mak, orasi, cimet, rogač, kakao

Priprema:

U zdjelu staviti blago zagrijano mlijeko, pola šalice od 2dl vode, kvasac, šećer, sol i malo brašna. Pustiti da se kvasac digne. Kada se kvasac podigne, u smjesu dodati žlicu masti ili dvije do tri žlice ulja. Zatim dodati brašno i mijesiti dok masa ne postane glatka. Tijesto ostaviti pola sata da se digne. Kad se tijesto digne, izvaditi ga iz posude i staviti na pobrašnjenu površinu. Tijesto podijeliti na nekoliko jufki i svaku razvaljati oklagijom (do?) 3 cm debljine. Razvučeno tijesto ostaviti da odstoji 15 minuta. Nakon toga tijesto posuti mljevenim orasima sa šećerom ili oslađenim cimetom, rogačom ili kakaom. Nadjev poprskati toplim mlijekom ili vodom i

zatim zarolati tijesto. Uvijače staviti u podmazanu tep-siju i peći oko sat vremena na temperaturi od 150 do 180 stepeni. Nakon pečenja uvijaču poprskati vodom, pokriti krpom i ostaviti da se ohladi. Ohlađeni kolač rezati na kriške i slagati na tanjur.

Od preostalog tijesta mogu se pripremiti krafne.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osigurate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM
OSIGURANJE

Vizovno je da izdajemo na zahtev

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra

Telekom

011 44 22 009

DUŽIJANCA U MOSTARU

22. - 23. 07. 2023.

Grad
Mostar

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA

